

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra správního práva

Diplomová práce

Principy vyvlastňovacího řízení ve světle judikatury

Zpracoval: Andrey Semenov

Plzeň 2022

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Andrey SEMENOV**
Osobní číslo: **R19M0352P**
Studijní program: **M0421A220004 Právo a právní věda**
Téma práce: **Principy vyvlastňovacího řízení ve světle judikatury**
Zadávající katedra: **Katedra správního práva**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Vlastnictví a vyvlastnění
3. Vyvlastňovací řízení
4. Zásada koncentrace vyvlastňovacího řízení ve světle judikatury
5. Zásada ústnosti vyvlastňovacího řízení ve světle judikatury
6. Soudní přezkum rozhodnutí o vyvlastnění
7. Závěr

Rozsah diplomové práce: **50**
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

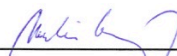
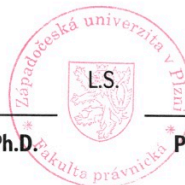
- Kopecný, M. Správní právo. Obecná část.. C.H.Beck Praha, 2019. ISBN 978-80-7400-727-9;
- Hendrych, D. a kol. Správní právo. Obecná část. 9. vyd.. C.H.Beck, Praha, 2016. ISBN 978-80-7400-624-1.;
- GRYGAR, Tomáš et al. Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení. Vydání první. Praha : Wolters Kluwer, 2020. xxi, 293 stran. Právní monografie. ISBN 978-80-7598-968-0.;

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Jana Balounová, Ph.D.**
Katedra správního práva

Datum zadání diplomové práce: **25. května 2021**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2022**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Prof. JUDr. Martin Kopecný, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 21. února 2022

Prohlášení

Čestně prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a použil pouze uvedené prameny a literaturu.

Andrey Semenov

Poděkování

Na tomto místě chtěl bych poděkovat JUDr. Janě Balounové, Ph.D., za odborné vedení při vypracování této práce a své rodině za podporu.

Obsah

Úvod	1
I. Vlastnictví a vyvlastnění	3
1. Vlastnictví	3
1.1. Teorie právního panství	3
1.2. Teorie dílčích oprávnění vlastníka	4
1.1. Právo věc držet	4
1.2. Právo disponovat	5
1.3. Právo věc užívat	5
1.4. Právo brát užitky a plody	5
1.3. Trvalost a pružnost vlastnického práva	6
2. Vyvlastnění	6
2.1. Podmínky vyvlastnění	7
2.1.1. Účel vyvlastnění stanovený zákonem (expropriační titul)	7
2.1.2. Veřejný zájem	10
2.1.3. Poskytnutí náhrady za vyvlastnění	11
2.1.4. Subsidiarita vyvlastnění	14
2.1.5. Proporcionalita vyvlastnění	17
2.1.6. Soulad vyvlastnění s cíli a úkoly územního plánování	19
II. Vyvlastňovací řízení	21
1. Vyvlastňovací úřad, věcná a místní příslušnost	21
2. Účastníci vyvlastňovacího řízení	22
2.1. Procesní práva a povinnosti účastníků vyvlastňovacího řízení podle úpravy v zákonu o vyvlastnění	23
3. Průběh vyvlastňovacího řízení	25
4. Ukončení řízení	27
5. Zrušení vyvlastnění	30
III. Zásada koncentrace vyvlastňovacího řízení ve světle judikatury	31
1. Obecně k zásadě koncentrace správního řízení	31
2. Koncentrace vyvlastňovacího řízení	32
3. Přihlížení ke skutečnostem z úřední povinnosti	34
3.1. Uplatnění zásady koncentrace v odvolacím řízení	34
4. Koncentrace a rozšíření vyvlastnění vyvlastňovaným	36
IV. Zásada ústnosti vyvlastňovacího řízení ve světle judikatury	38

1. Nařízení ústního jednání, uvědomění účastníků a omluva z jednání	39
2. Zásady veřejnosti a neveřejnosti ústního jednání	40
3. Protokol o ústním jednání	41
4. Jazyk ústního jednání a zajištění tlumočnicka	43
V. Soudní přezkum rozhodnutí o vyvlastnění	44
1. Žaloba proti výroku o vyvlastnění	45
1.1. Žalobní legitimace	45
1.2. Nepřípustnost žaloby	46
1.3. Náležitosti žaloby a dispoziční zásada	47
1.4. Lhůta pro podání žaloby	48
1.5. Odkladný účinek žaloby	49
1.6. Rozhodnutí	50
2. Žaloba proti výroku o náhradě za vyvlastnění	50
2.1. Účastníci řízení	51
2.2. Odkladný účinek	51
2.3. Projednání žaloby a rozhodnutí o ní	51
Závěr	53
Seznam literatury	56
Resumé	62

Úvod

Téma této diplomové práce bylo zvoleno, jelikož problematika institutu vyvlastnění, jež se nachází mezi právem soukromým a právem veřejným a představuje na jednu stranu nejzávažnější autoritativní zásah do základního práva jedince a na stranou druhou nástroj umožňující ve veřejném zájmu efektivně dosáhnout účelu vyvlastnění je velice zajímavá. I když v posledních letech bylo o současné právní úpravě vyvlastnění napsáno velké množství odborných článků, dva komentáře k zákonu, a dokonce i komplexní monografie, lze se domnívat, že i tato diplomová práce může být k pochopení problematiky vyvlastnění přínosná.

Cílem této práce je poskytnutí náhledu na právní úpravu vyvlastňovacího řízení se zvláštním zaměřením na specifické procesní zásady a jejich dílčí aspekty ve světle relevantní judikatury, dále také seznámení čtenáře se specifiky soudní ochrany proti rozhodnutí o vyvlastnění.

Při zpracování diplomové práce je použito několik vědeckých metod. Především jde o metodiku literární rešerše, která v návaznosti na cíl práce přináší aktuální náhled na problematiku jak z hlediska právní literatury, tak i ze současné soudní praxe. Následně za použití metodik syntézy, indukce a dedukce dospíváme k určitým závěrům o problémech současné úpravy vyvlastnění a přemýšlíme o možnostech řešení těchto dílčích otázek v úvahách *de lege ferenda*.

Práce je rozdělená do pěti kapitol, každá z nich představuje náhled na dílčí aspekty institutu vyvlastnění.

První kapitola práce je věnována základním právním pojmům používaným v souvislosti s problematikou vyvlastnění i jednotlivým atributům vyvlastnění.

Druhá kapitola práce se vztahuje k procesní stránce vyvlastnění. Zejména zahrnuje vymezení správního orgánu příslušného k provedení vyvlastňovacího řízení a jeho postupu, věnuje se problematice určení okruhu účastníků řízení, jejich procesním právům a dále zahájení průběhu a ukončení vyvlastňovacího řízení.

Kapitola třetí se zabývá zásadou koncentrace ve vztahu k vyvlastňovacímu řízení. V této kapitole je popsán smysl použití této zásady ve správním řízení a její rozdíly oproti zásadě jednotnosti. Dále je předložen náhled na uplatnění koncentrační zásady ve vyvlastňovacím řízení podle relevantní judikatury a literatury, a to jak v řízení před správním orgánem prvního stupně, tak i v odvolacím řízení.

Čtvrtá kapitola práce je věnována zkoumání zásady ústnosti netypické pro správní řízení, jež se obligatorně uplatňuje v řízení o vyvlastnění. V této části se práce zabývá dílčími otázkami spojenými s ústním jednáním – zejména uplatněním zásad veřejnosti a neveřejnosti ústního jednání, uvědoměním účastníků o konání jednání, omluvou z jednání, protokolem o jednání, jazykem jednání a problematice zajištění tlumočnicka.

Pátá kapitola se zaměřuje na soudní ochranu proti rozhodnutí o vyvlastnění, neboť pro pochopení a komplexní práci s judikaturou spojenou s vyvlastněním je vhodné vymezit specifika soudní ochrany proti rozhodnutí o vyvlastnění. Tato kapitola je rozdělená do dvou podkapitol, což plyne z dualismu soudní ochrany ve věcech vyvlastnění. První podkapitola se věnuje soudnímu přezkumu výroku o vyvlastnění a jeho dílčím aspektům, zejména procesní legitimaci, náležitostem žaloby, její přípustnosti a odkladnému účinku, rozhodnutí soudu a jeho právním následkům. Druhá podkapitola se zaměřuje na soudní ochranu proti výroku o náhradě za vyvlastnění, především na vymezení účastníků řízení, projednání žaloby a specifika rozhodnutí o ní.

I. Vlastnictví a vyvlastnění

1. Vlastnictví

Právo vlastnit a nabývat majetek do svého vlastnictví je jedním ze základních a přirozených práv jednotlivce, a proto je chráněno ústavním pořádkem.¹ Ústavní soud uvádí, že *vlastnické právo náleží svou povahou do kategorie „základních“ práv a svobod jednotlivce a tvoří jádro personální autonomie jednotlivce ve vztahu k veřejné moci. Podle liberální tradice, která stála u zrodu ideologie základních práv a svobod, je vlastnické právo všezahrnující kategorií autonomního postavení jednotlivce vůči veřejné moci.*²

Právní teorie, praxe a právní předpisy používají vedle pojmu „vlastnické právo“ ve shodném významu pojem „vlastnictví“.³ V této práci se budou tyto pojmy používat ve stejném významu. Nicméně je na místě uvést, že v důvodové zprávě k občanskému zákoníku se pojmem „vlastnické právo“ označuje subjektivní právo vlastníka k předmětu tohoto práva, tento předmět je označován pojmem „vlastnictví“.⁴

Lze nesporně říct, že pojem vlastnictví je jedním ze základních pojmů soukromého práva. Je používán v běžném životě lidí, a proto je přirozeně chápán. Avšak právní definice tohoto pojmu není jednoduchá. Vlastnictví lze chápat dvěma významnými způsoby, a to buď jako jeden celek, případně jako soubor jednotlivých oprávnění vlastníka. Podle toho lze vymezit dvě teorie – tzv. teorii právního panství (syntetická definice) a tzv. teorii dílčích oprávnění vlastníka (analytická definice).⁵

1.1. Teorie právního panství

Definice vlastnictví dle teorie právního panství se odkazuje ke klasickému římskoprávnímu pojetí vlastnického práva. Vlastnictví bylo římským právem pojímáno jako výlučné a přímé právní panství určité osoby nebo osob nad určitou

¹ Čl. 11 Ústavního zákona č. 2/1993 Sb.

² Nález Ústavního soudu ze dne 9. 1. 2008, sp. zn. II. ÚS 268/06.

³ DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 3. Díl třetí: Věcná práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2015 s 27. ISBN 978-80-7478-325-8.

⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb.

⁵ Tamtéž

věcí.⁶ Hmotněprávní definice vlastnictví je zakotvena v občanském zákoníku, podle něhož je právem věcným, jehož předmětem jsou hmotné a nehmotné věci, které někomu patří a jsou jeho vlastnictvím. Vlastník s nimi může v mezích právního řádu libovolně nakládat a jiné osoby z toho vyloučit.⁷

Vlastnické právo není neomezené, *nesmí být zneužito na újmu práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecními zájmy*.⁸ Vlastníkovi je zakázáno *nad míru přiměřenou poměrům závažně rušit práva jiných osob, ale i vykonávat takové činy, jejichž hlavním účelem je jiné osoby obtěžovat nebo poškodit*.⁹ Vlastnické právo může být omezeno z řady důvodů, a to jak stanovených zákonem, tak i v důsledku soukromoprávního vztahu.

Jak již bylo výše uvedeno, vlastnické právo je chráněno. Vlastník se může domáhat jeho ochrany stanoveným postupem u nezávislého a nestranného soudu, ve stanovených případech u jiného orgánu.¹⁰

Doc. JUDr. Michaela Zuklínová, CSc., vymezuje vlastnictví jako právní panství nad věcí, jehož obsahem je oprávnění vlastníka libovolně nakládat s věcí za předpokladu, že tím nedochází k porušení zákona nebo práv jiných osob. Vlastník se může bránit proti každému neoprávněnému zásahu do věci. Právním panstvím se přitom rozumí *co nejobsáhlejší, přímá, bezprostřední a výlučná možnost věc ovládat*.¹¹

1.2. Teorie dílčích oprávnění vlastníka

Podle této teorie je obsah vlastnického práva prezentován souhrnem dílčích věcných práv, a to zejména: právem držet (*ius possidendi*), právem užívat (*ius utendi*), právem disponovat (*ius disponendi*) a právem brát užitky a plody (*ius fruendi*).

1.2.1. Právo věc držet

⁶ BALÍK, Stanislav a Stanislav BALÍK. *Rukověť k dějinám římského práva a jeho institucí*. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-256-1.

⁷ § 1011, 1012 zákona č. 89/2012 Sb.

⁸ Čl. 11 odst. 3. Ústavního zákona č. 2/1993 Sb.

⁹ § 1012 zákona č. 89/2012 Sb.

¹⁰ Čl. 36 Ústavního zákona č. 2/1993 Sb.

¹¹ DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a kol. *Občanské právo hmotné*. Svazek 3. Díl třetí: Věcná práva. Praha: Wolters Kluwer, 2015 s 30. ISBN 978-80-7478-325-8.

Právo držby má docela abstraktní naplň, která není totožná s „mít věc u sebe“. Toto je možné jen u některých movitých věcí. Obsah držby lze zjednodušeně popsat jako nakládání s věcí jako s vlastní.¹²

1.2.2. Právo disponovat

Právo disponovat spočívá v tom, že vlastník má v mezích daných právním řádem právo s věcí libovolně nakládat, přitom jiné osoby z toho může vyloučit.¹³ Vlastník může pozbýt vlastnického práva, a to buď zcela (například prodejem věcí) nebo se vzdát na omezenou dobu jeho součástí, například uvedením věcí do nájmu.

Součástí práva disponovat je dokonce právo věc zničit, nicméně toto právo může být omezeno právním řádem.¹⁴ S právem disponovat věcí je spojeno tzv. právo derelikce neboli právo věc opustit, toto právo se však nevztahuje na nemovité věci.

1.2.3. Právo věc užívat

S vlastnickým právem je spojeno právo užívání věcí ve svůj prospěch, popřípadě ve prospěch jiného, pokud tak vlastník rozhodne. Vlastník však nikomu nemusí za užívání věci poskytovat žádné protiplnění. Vlastník se může svého užívacího práva vzdát – například pronájmem své věci.

Užívací právo může být omezeno právem konkrétních třetích osob nebo ve veřejném zájmu.¹⁵

1.2.4. Právo brát užitky a plody

Vlastník má právo brát veškeré užitky a plody, jež věc ve vlastnictví přináší. Toto právo souvisí s právem věc užívat, avšak v tomto případě se nejedná o užívání samotné věci, ale o zvětšení rozsahu vlastnictví rozmnožením věcí. Plody se primárně dělí na plody přirozené a plody civilní – označované též jako užitky.

¹² HURDÍK, Jan. *Občanské právo hmotné: obecná část, absolutní majetková práva*. 2., aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. s. 205. ISBN 978-80-7380-495-4.

¹³ § 1012 zákona č. 89/2012 Sb.

¹⁴ Například u věcí podléhajících ochraně podle zákona č. 20/1987 Sb.

¹⁵ HURDÍK, Jan. *Občanské právo hmotné: obecná část, absolutní majetková práva*. 2., aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. s. 205. ISBN 978-80-7380-495-4.

Za plody přirozené se považuje vše, co z věcí vyrůstá a má obnovitelný nebo opakovatelný charakter z přirozené povahy věcí, jak je dáno jejím obvyklým a účelovým určením, a to s přičiněním člověka nebo bez něho.¹⁶

Civilními plody je myšleno vše, co věc pravidelně poskytuje ze své právní povahy.¹⁷ Mezi užitky jsou tradičně řazené: nájemné, pachtovné, dividendy apod.¹⁸

1.3. Trvalost a pružnost vlastnického práva

Trvalost vlastnictví spočívá v tom, že pokud vlastník pozbude všech dílčích práv k věci uvedených výše, přesto zůstane jejím vlastníkem. V takovém případě se jedná o tzv. holé vlastnictví. Vlastnické právo tedy nezaniká, dokud nenastane právní důvod jeho zániku, a nepromlčuje se.

Pružnost či elasticita vlastnictví se projevuje zejména v tom, že bylo-li vlastnické právo omezeno, oprávnění vlastníka se znovu rozšíří do původního stavu, jakmile toto omezení odpadne.

2. Vyvlastnění

Ústavní pořádek vysloveně nedefinuje právní pojem vyvlastnění, nicméně používá ho v Listině základních práv a svobod (dále Listina), podle níž vlastnické právo může být vyvlastněno nebo nuceně omezeno ve veřejném zajmu, na základě zákona a za náhradu.¹⁹ Provedením systematického výkladu lze dospět k jednoznačnému závěru, že vyvlastnění je prolomením zaručeného základního práva vlastnit majetek.²⁰ Z výkladu *a contrario* tohoto ustanovení také vyplývá to, že na úrovni ústavního pořádku jsou rozlišované pojmy *vyvlastnění* a *nucené omezení*.²¹ Současná právní věda rozumí *vyvlastnění (expropriaci)* jako *nucený přechod vlastnického práva na základě správního aktu*,²² oproti tomu *nucené*

¹⁶ § 491 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb.

¹⁷ § 491 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb.

¹⁸ KOUKAL, Pavel. § 491 [Plody a užitky]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 1516, ISBN 978-80-7400-852-8

¹⁹ Čl. 11 odst. 4. Ústavního zákona č. 2/1993 Sb.

²⁰ Čl. 11 odst. 1. Ústavního zákona č. 2/1993 Sb.

²¹ GRYGAR, Tomáš, Kateřina FRUMAROVÁ, Ondřej HORÁK a Marek MASARIK. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). s. 30. ISBN 978-807-5989-680.

²² KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckovy právní učebnice. s. 230. ISBN 978-807-4008-207.

HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 9. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2016. Academia iuris (C.H. Beck). s. 230. ISBN 978-807-4006-241.

omezení znamená omezení dílčích věcných práv příslušných právu vlastnickému (podrobněji podkapitola 1.2). Nicméně pro použití obou institutů práva jsou Listinou stanovené stejné podmínky: zákonný základ, veřejný zájem a náhrada za vyvlastnění.

Vyvlastnění je obecně upraveno vyvlastňovacím zákonem,²³ který tento pojem definuje širěji než Listina, když vyvlastněním rozumí nejen odnětí vlastnického práva, ale i jeho omezení nebo i omezení práva odpovídajícího věcnému břemenu k nemovitosti.²⁴ Na druhou stranu dochází i k určitému zúžení legálního pojetí, neboť zákon o vyvlastnění upravuje vztahy jen k nemovitým věcem, i když na základě Listiny není vyloučeno vyvlastnění věcí movitých. Současná právní věda²⁵ se přiklání k názoru, že ve smyslu zákona o vyvlastnění byl samotný pojem „vyvlastnění“ použit zákonodárcem jako legislativní zkratka pro odnětí vlastnického práva a omezení dílčích věcných práv.

V této práci bude pojem vyvlastnění používán ve smyslu výše uvedené legislativní zkratky, a to především z důvodu, že ve své podstatě je práce věnovaná principům vztahujícím se jak k odnětí vlastnického práva, tak i k jeho omezení.

2.1. Podmínky vyvlastnění

Ústavní limity vyvlastnění, jak již bylo uvedeno, jsou stanovené Listinou základních práv a svobod, vedle nich je přistoupení k vyvlastnění regulováno podmínkami zákonnými, které *částečně rozšiřují*,²⁶ či dokonce zpřísňují a konkretizují požadavky dané ústavním pořádkem.²⁷

2.1.1. Účel vyvlastnění stanovený zákonem (expropriační titul)

Listina stanoví, že vyvlastnění je přípustné jen na základě zákona, tyto zákonné důvody či účely pro vyvlastnění neupravuje samotný vyvlastňovací zákon,

²³ Zákon č. 184/2006 Sb.

²⁴ § 2 písm. a) zákona č. 184/2006 Sb.

²⁵ Např. GRYGAR, Tomáš, Kateřina FRUMAROVÁ, Ondřej HORÁK a Marek MASARIK. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). s. 47. ISBN 978-807-5989-680.

²⁶ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckovy právní učebnice. s. 232. ISBN 978-807-4008-207.

²⁷ Viz MALAST, Jan. *K vývoji podmínek vyvlastnění v soukromém i veřejném právu (se zaměřením na požadavek subsidiarity v případě nezbytného přístupu k nemovitosti)*. Právník. č. 2 Praha: Právnícká jednota, 2020. s 166—185. ISSN 0231-6625.

ale řada zvláštních zákonů. Důvodem takové separátní právní úpravy je to, že jednotlivé účely vyvlastnění jsou úzce spjaty s předmětem právní regulace speciálního zákona, s naplňováním jeho cílů a účelů, ale i s jinými postupy, pojmy a instituty, jež zakotvuje zvláštní zákon.²⁸ Nicméně výčet expropriačních titulů, především pro závažnost dopadu vyvlastnění do základních práv jedince, *musí být stanoven taxativně*.²⁹ Níže je uvedeno několik vybraných příkladů jednotlivých účelů vyvlastnění vymezených na základě zvláštních zákonů.

V souvislosti s úpravou účelu vyvlastnění je nezbytné uvést stavební zákon, neboť vymezuje nejčastější důvody vyvlastnění. Podle účinného stavebního zákona lze *odejmout nebo omezit práva k pozemkům a stavbám potřebná pro uskutečnění staveb nebo jiných veřejně prospěšných opatření, jsou-li vymezeny ve vydané územně plánovací dokumentaci a jde-li o:*

- *veřejně prospěšnou stavbu dopravní a technické infrastruktury, včetně plochy nezbytné k zajištění její výstavby a řádného užívání pro stanovený účel,*³⁰
- *veřejně prospěšné opatření, a to snižování ohrožení v území povodněmi a jinými přírodními katastrofami, zvyšování retenčních schopností území, založení prvků územního systému ekologické stability a ochranu archeologického dědictví,*³¹
- *stavby a opatření k zajišťování obrany a bezpečnosti státu,*³²
- *asanaci území.*³³

*Právo k pozemku nebo stavbě lze odejmout nebo omezit též k vytvoření podmínek pro nezbytný přístup, řádné užívání stavby nebo příjezd k pozemku nebo stavbě.*³⁴

Nový stavební zákon³⁵ v zásadě přebírá stávající právní úpravu expropriačních titulů a spolu s tím ji rozšiřuje. Také v něm je jednoznačně upravena

²⁸ GRYGAR, Tomáš, Kateřina FRUMAROVÁ, Ondřej HORÁK a Marek MASARIK. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). s. 202. ISBN 978-807-5989-680.

²⁹ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 9. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2016. Academia iuris (C.H. Beck). s. 231. ISBN 978-807-4006-241.

³⁰ § 170 odst. 1 písm. a) zákona č. 183/2006 Sb.

³¹ § 170 odst. 1 písm. b) zákona č. 183/2006 Sb.

³² § 170 odst. 1 písm. c) zákona č. 183/2006 Sb.

³³ § 170 odst. 1 písm. d) zákona č. 183/2006 Sb.

³⁴ § 170 odst. 2 zákona č. 183/2006 Sb.

³⁵ Zákon č. 283/2021 Sb., s plnou účinností od 1. července 2023.

možnost vyvlastnění za účelem zajištění výstavby, popřípadě uskutečnění veřejně prospěšného opatření a vytvoření ochranného pásma.³⁶

Ve světle nové úpravy stavebního zákona je zajímavé zmínit expropriační titul plynoucí ze zákona o ochraně přírody a krajiny. Podle něho *lze vyvlastnit nemovitost či práva k ní za účelem ochrany přírody a krajiny v případech stanovených zvláštním předpisem*.³⁷ Zvláštním předpisem se rozumí již zrušený stavební zákon z roku 1976, zejména ustanovení § 108 odst. 2, které obsahovalo výčet expropriačních titulů. Otázka, zda v důsledku změn stavebního zákona nabyla úprava uvedená v zákonu o ochraně přírody a krajiny povahy samostatného expropriačního titulu, zůstává v současnosti diskutovaná. Podle názoru Mgr. Jakuba Hanáka, Ph.D. et Ph.D., demonstrativní výčet činností na ochranu přírody a krajiny³⁸ nemůže být dostačujícím podkladem pro odnětí vlastnického práva a nelze ho považovat za samostatný účel vyvlastnění z toho důvodu, že vyvlastnění je prostředek *ultima ratio*.³⁹ Opačný názor uvádí JUDr. Ing. Josef Staša CSc., podle něho poté, co stavební zákon pozbyl obecné formulace expropriačního titulu stanovení ochranných pásem z odvětvové úpravy ukotvené v zákonu o přírodě a krajině, se stal samostatným expropriačním titulem.⁴⁰ Odstranění tohoto nežádoucího stavu nejistoty může přinést nový stavební zákon, který v důsledku zobecnění expropriačních titulů v něm uvedených⁴¹ bude vystupovat zvláštním předpisem vůči předmětnému ustanovení zákona o ochraně přírody a krajiny.

Ze zvláštního zákona může vyplývat i výhradní právo určitých vyvlastnitelů na přistoupení k vyvlastnění z jednotlivých titulů v něm upravených.⁴²

Kromě již zmíněných předpisů jednotlivé důvody vyvlastnění upravují zákon o pozemních komunikacích,⁴³ zákon o drahách,⁴⁴ lázeňský zákon,⁴⁵ vodní

³⁶ § 170 zákona č. 283/2021 Sb., s plnou účinností od 1. července 2023.

³⁷ § 60 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb.

³⁸ Podle § 2 zákona č. 114/1992 Sb.

³⁹ HANÁK, Jakub. § 60 [Vyvlastnění a obligatorní převod příslušnosti hospodařit s majetkem]. In: VOMÁČKA, Vojtěch. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-675-3.

⁴⁰ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 9. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2016. Academia iuris (C.H. Beck). s. 232. ISBN 978-807-4006-241.

⁴¹ § 170 zákona č. 283/2021 Sb.

⁴² Podrobněji HANDRLICA, Jakub. *Vyvlastňovací tituly podnikatelů všeužitečných děl*. Právní rozhledy, 2018, č. 2, s. 44–50. ISSN 1210-6410.

⁴³ § 17 odst. 2,3 zákona č. 13/1997 Sb.

⁴⁴ § 5 odst. 1, 2 zákona 266/1994 Sb.

⁴⁵ § 33 odst. 1, 2 zákona č. 164/2001 Sb.

zákon,⁴⁶ zákon o státní památkové péči,⁴⁷ energetický zákon,⁴⁸ zákon o elektronických komunikacích,⁴⁹ zákon o nouzových zásobách ropy⁵⁰ a zákon o zajišťování obrany České republiky.⁵¹

2.1.2. Veřejný zájem

Existence veřejného zájmu na uskutečnění účelu vyvlastnění je jednou ze základních podmínek vyvlastnění. Je daná ústavním pořádkem a vyvlastňovacím zákonem, přesto však pojem veřejného zájmu není právním řádem konkrétně definován. Je to tak především z důvodu, že se jedná o neurčitý právní pojem, pro který platí, že zahrnuje jevy nebo skutečnosti, jež nelze zcela úspěšně po právní stránce definovat. Jeho obsah a rozsah nemusejí být stálé, naproti tomu budou zaležet na místě a času aplikace právní normy.⁵²

Podle judikatury Ústavního soudu *je veřejný zájem třeba nalézt v procesu rozhodování o určité otázce a nelze jej v konkrétní věci a priori stanovit, proto je zjišťování veřejného zájmu v konkrétním případě typicky pravomocí moci výkonné, nikoliv zákonodárné.*⁵³ Zákonným deklarováním veřejného zájmu v konkrétní věci by docházelo k zásahu moci zákonodárné do moci výkonné, tedy k porušení principů právního státu, zejména principu dělby moci a požadavku obecnosti zákona. Podobným zásahem správnímu orgánu jako součásti moci výkonné by byla odňata možnost zjišťovat veřejný zájem v průběhu řízení na základě poměrování partikulárních zájmů a zvážení přednesených rozporů a připomínek.⁵⁴ Ústavní soud dospěl k závěru, že *deklarací veřejného zájmu u konkrétního záměru by došlo nejen k zásahu moci zákonodárné do moci výkonné, ale bylo by jím též omezeno právo na soudní přezkum.*⁵⁵ Veřejný zájem lze tak v souladu s ustálenou judikaturou vymezit

⁴⁶ §55a zákona č. 254/2001 Sb.

⁴⁷ §15 odst. 3 zákona č. 20/1987Sb.

⁴⁸ § 3 odst. 2, §24 odst. 4, § 25 odst. 4, § 58 odst. 2, §59 odst.2, §60, odst. 2, § 76 odst. 7 zákona č. 458/2000 Sb.

⁴⁹ § 104 odst. 1, odst. 2 písm. b), c) a odst. 4 zákona č. 127/2005 Sb.

⁵⁰ § 3 odst. 8, 11 zákona č. 189/1999 Sb.

⁵¹ § 2 odst.1 a § 45 odst. 1 zákona č. 222/1999 Sb.

⁵² BALOUNOVÁ, Jana. *Veřejný zájem jakožto podmínka pro nucené omezení vlastnického práva dle soudní judikatury.* In: *Ústavné principy v rozhodovacej praxi správných orgánov: Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislavské právnické fórum 2018.* Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2018, s. 30–37. ISBN 978-80-7160-480-8.

⁵³ Nález Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2005, sp. zn. Pl.ÚS 24/04.

⁵⁴ Tamtéž

⁵⁵ Tamtéž

jako zájem obecný či obecně prospěšný, případně zájem společnosti jako celku,⁵⁶ který nemůže být v konkrétní věci deklarován právními předpisy, ale musí být nalezen příslušným správním orgánem na základě posouzení zjištěného skutkového stavu.

2.1.3. Poskytnutí náhrady za vyvlastnění

Jedna se o jeden z limitů expropriace daných ústavním pořádkem a rozvinutým zákonem o vyvlastnění. Podle vyvlastňovacího zákona vyvlastňovanému náleží za vyvlastnění náhrada, došlo-li k odnětí vlastnického práva k nemovitosti ve výši obvyklé ceny nemovitosti vypočtené za využití zvláštního předpisu⁵⁷⁵⁸ nebo *došlo-li vyvlastněním k omezení vlastnického práva zřízením věcného břemene či odnětí nebo omezení práva odpovídajícího věcnému břemenu ve výši ceny práva odpovídajícího věcnému břemenu vypočtené na základě zvláštního předpisu.*⁵⁹⁶⁰ Kromě této náhrady náleží vyvlastňovanému náhrady stěhovacích nákladů, nákladů spojených se změnou místa podnikání a dalších obdobných nákladů, které vyvlastňovaný účelně vynaloží následkem a v souvislosti s vyvlastněním.⁶¹ V tomto případě se jedná o demonstrativní výčet náhrad, což umožňuje v každém konkrétním případě posoudit jejich nezbytnost a spravedlivě nahradit vyvlastňovanému i jiné náklady zákonem vysloveně neuvedené.⁶²

Výše uvedené náhrady se stanoví takovým způsobem a v takové výši, aby odpovídaly majetkové újmě, která se u vyvlastňovaného projeví v důsledku vyvlastnění.⁶³

Pokud výše náhrady se stanoví na základě ocenění, toto ocenění se provádí podle oceňovacího předpisu účinného v době rozhodování o vyvlastnění. Platí, že pokud by cena zjištěná podle oceňovacího předpisu byla vyšší než obvyklá cena nemovitosti, náleží vyvlastňovanému náhrada ve výši ceny zjištěné podle

⁵⁶ Srov. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 10. 2003 č.j. 2 As 11/2003-164 a náleží Ústavního soudu ze dne 28. 3. 1996 sp. zn. I ÚS 198/95.

⁵⁷ § 2 odst. 1 zákona č. 151/1997 Sb.

⁵⁸ § 10 odst. 1 písm. a) zákona č. 184/2006 Sb.

⁵⁹ § 18 zákona č. 151/1997 Sb.

⁶⁰ § 10 odst. 1 písm. b) zákona č. 184/2006 Sb.

⁶¹ § 10 odst. 2 zákona č. 184/2006 Sb.

⁶² Například náklady právního zastoupení vyvlastňovaného

⁶³ § 10 odst. 3 zákona č. 184/2006 Sb.

oceňovacího předpisu.⁶⁴ Pro účely stanovení výše náhrady cena nemovitosti se určí vždy podle její skutečného stavu ke dni podání žádosti o vyvlastnění; *přitom se nepřihlédne k jejich zhodnocení nebo znehodnocení v souvislosti s navrženým účelem vyvlastnění.*⁶⁵ Obdobně se postupuje i pro účely stanovení náhrady za zřízení práva odpovídajícího věcnému břemenu.

Vyvlastňovací zákon umožňuje provedení tzv. naturální náhrady, tedy místo finanční náhrady se vyvlastňovanému může být poskytnout *jiný pozemek nebo stavba, dohodne-li se na tom s vyvlastnitelem.* Právo na vyrovnání rozdílu v ceně vyvlastněné a náhradní nemovitosti tím přitom není dotčeno.⁶⁶ Jedná se o deklaratorní ustanovení bez normativního obsahu, které neukládá vyvlastniteli povinnost poskytnout jinou nemovitost, ale předvídá situaci, kdy vyvlastňovaný a vyvlastnitel souhlasí s výměnou pozemku nebo stavby pro případ, že dojde k vyvlastnění.⁶⁷

Pokud v důsledku vyvlastnění zaniknou věcná břemena váznoucí na pozemku, oprávněnému z věcného břemene taktéž náleží náhrada, a to ve výši ceny tohoto práva vypočtené podle zákona o oceňování majetku.⁶⁸ Tato náhrada se poskytuje oprávněnému vždy samostatně, neboť cena věcného břemene se odečítá od ceny nemovitosti.

Náhrady vyvlastňovanému a oprávněnému z věcného břemene musí vyvlastnitel poskytnout jednorázově v penězích, a to ve lhůtě stanovené rozhodnutím o vyvlastnění.⁶⁹ Tímto ustanovením vyvlastňovací zákon vylučuje možnost přiznání náhrady formou opakujícího plnění.

Pro případy, v nichž vyvlastnitel nemůže vyplatit náhradu buď z důvodu, že osoba oprávněná k náhradě není známa nebo není známo místo jejího pobytu anebo z důvodu prodlení s přijetím náhrady (například z důvodu principiálního nesouhlasu s vyvlastněním⁷⁰), vyvlastňovací zákon stanoví, že náhrada má být složená do úschovny soudu, a to ve lhůtě určené rozhodnutím o vyvlastnění.⁷¹ Jestliže oprávněná osoba zemřela a není možné náhradu v průběhu dědického řízení

⁶⁴ § 10 odst. 4 zákona č. 184/2006 Sb.

⁶⁵ § 10 odst. 5 zákona č. 184/2006 Sb.

⁶⁶ § 11 zákona č. 184/2006 Sb.

⁶⁷ HANÁK, Jakub. *Zákon o vyvlastnění: praktický komentář.* Praha: Wolters Kluwer, 2020. Praktický komentář. s. 92. ISBN 978-80-7598-634-4.

⁶⁸ § 12 zákona č. 184/2006 Sb.

⁶⁹ § 13 zákona č. 184/2006 Sb.

⁷⁰ HANÁK, Jakub. *Zákon o vyvlastnění: praktický komentář.* Praha: Wolters Kluwer, 2020. Praktický komentář. s.100. ISBN 978-80-7598-634-4.

⁷¹ § 13 odst. 1, 2 zákona č. 184/2006 Sb.

vyplatit správci dědictví a ani dědicům, složí ji vyvlastnitel ve stanovené lhůtě u soudu příslušného k projednání dědictví nebo u soudního komisaře pověřeného provést úkony v řízení o dědictví po zemřelé oprávněné osobě.⁷²

Vyvlastňovanému se poskytuje určená náhrada v plné výši, pokud na vyvlastňovaném pozemku nebo stavbě neváznou věcná práva, která vyvlastněním zanikají, a pokud z náhrady vyvlastňovaného nemají být zástavnímu věřiteli, podzástavnímu věřiteli nebo oprávněnému ze zajišťovacího převodu práva uhrazeny dosud nesplacené pohledávky. V opačném případě *vyvlastnitel poskytne určenou náhradu oprávněnému z věcného břemene, které vyvlastněním zanikne, vždy samostatně.*⁷³ Přitom v případě, že na nemovitosti váznou věcná práva, která vyvlastněním zanikají, a mají být z náhrady pro vyvlastňovaného uhrazeny zástavnímu věřiteli, podzástavnímu věřiteli nebo oprávněnému ze zajišťovacího převodu práva dosud nesplacené pohledávky, *vyvlastňovací úřad rozhodne o náhradě pro vyvlastňovaného a určí, jakou část z této náhrady vyvlastnitel poskytne uvedeným osobám na základě předložené dohody o rozdělení náhrady s úředně ověřenými podpisy smluvních stran, jinak uloží vyvlastniteli složit náhradu do úschovy soudu, v jehož obvodu je pozemek nebo stavba.*⁷⁴

Výše náhrady se stanoví na základě znaleckého posudku. Novelizace vyvlastňovacího zákona⁷⁵ zakotvila určitou posloupnost znaleckých posudků. Nyní má při stanovení náhrady přednost znalecký posudek, jež byl vyhotoven na žádost vyvlastňovaného, pokud ten byl vyvlastňovacímu úřadu předložen ve *třicetidenní lhůtě ode dne, kdy bylo vyvlastňovanému doručeno uvědomění o zahájení vyvlastňovacího řízení, v opačném případě se náhrada stanoví na základě znaleckého posudku vyhotoveného na žádost vyvlastnitel.*⁷⁶ Povinností vyvlastňovaného a každého, kdo nemovitost užívá, je umožnit znalci ustanovenému vyvlastňovacím úřadem provést prohlídku nemovitosti potřebnou k vypracování posudku, *jestliže mu znalec prokazatelně oznámil dobu prohlídky alespoň tři týdny předem.*⁷⁷ Pokud vyvlastňovaný nesplní tuto povinnost, znalec vypracuje posudek na základě údajů, které lze opatřit jinak, vyvlastňovaný v tomto případě ztrácí

⁷² §13 odst. 3 zákona č. 184/2006 Sb.

⁷³ §14 odst. 1 zákona č. 184/2006 Sb.

⁷⁴ §14 odst. 2 zákona č. 184/2006 Sb.

⁷⁵ Zákon č. 403/2020 Sb. účinný od 1. ledna 2021.

⁷⁶ § 20 odst. 1 zákona č. 184/2006 Sb.

⁷⁷ § 20 odst. 2 zákona č. 184/2006 Sb.

možnost vznášet námitky proti ocenění uvedenému ve znaleckém posudku.⁷⁸ Náklady na vyhotovení znaleckého posudku hradí vyvlastnitel.⁷⁹

2.1.4. Subsidiarita vyvlastnění

Princip subsidiarity vyvlastnění je zákonnou⁸⁰ podmínkou vyvlastnění a spočívá v tom, že vyvlastnění je možné, jen pokud jeho účelů nelze dosáhnout jinak. Podmínka subsidiarity vychází především z toho, že institut vyvlastnění je nejsilnějším zásahem do vlastnického práva. Jeho užití tak má být učiněno až jako krajní řešení, „*tj. nástroj uplatnitelný pouze za předpokladu, že ke sledovanému cíli nelze užít jiné, mírnější právní prostředky, a to buď proto, že tyto byly již marně vyčerpány, anebo proto, že jsou nebo by byly zjevně neúčinné*“.⁸¹ Zákon stanoví, že vyvlastnění není přípustné, je-li možno práva k pozemku nebo stavbě potřebná pro uskutečnění účelu vyvlastnění získat dohodou nebo jiným způsobem.⁸² Z tohoto ustanovení plyne, že vyvlastnitel má povinnost pokusit se o uzavření dohody s vyvlastňovaným nebo o dosažení účelu vyvlastnění „jiným způsobem“ před zahájením vyvlastňovacího řízení.

Vyvlastňovací zákon upravuje postup a požadavky pro uzavření dohody.⁸³ Podle komentáře JUDr. Mgr. Barbory Vlachové je nutné informovat vlastníka dotčené nemovitosti o účelu, pro který je nutné zasáhnout do jeho vlastnického práva. Následně se vlastníkovi nabízí smlouva, která v míře potřebné pro realizaci veřejně prospěšného účelu omezuje nebo zbavuje vlastníka práv k pozemku nebo stavbě. Smlouva zahrnuje převod pozemku nebo stavby či vznik, zánik nebo změnu věcného břemene. Zákon stanoví, že k návrhu smlouvy je třeba přiložit určité přílohy. Především se jedná o znalecký posudek, na základě kterého určuje a navrhuje vyvlastnitel vyvlastňovanému cenu za získání potřebných práv k pozemku nebo ke stavbě.⁸⁴ Znalecký posudek musí splňovat formální náležitosti stanovené zvláštním právním předpisem⁸⁵. Pokud je předmětem smlouvy část

⁷⁸ § 20 odst. 3 zákona č. 184/2006 Sb.

⁷⁹ § 20 odst. 4 zákona č. 184/2006 Sb.

⁸⁰ § 3 odst. 1 věta druhá zákona č. 184/2006 Sb.

⁸¹ MALAST, Jan. *K vývoji podmínek vyvlastnění v soukromém i veřejném právu (se zaměřením na požadavek subsidiarity v případě nezbytného přístupu k nemovitosti)*. Právník. č. 2 Praha: Právníká jednota, 2020. s 176. ISSN 0231-6625.

⁸² § 3 odst. 1 zákona č. 184/2006 Sb.

⁸³ § 5 zákona č. 184/2006 Sb.

⁸⁴ VLACHOVÁ, Barbora. § 5 [Smlouva o získání práv k pozemku nebo stavbě]. In: VLACHOVÁ, Barbora. *Zákon o vyvlastnění*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, ISBN 978-80-7400-036-2

⁸⁵ § 28 zákona č. 254/2019 Sb.

pozemku, je nedílnou součástí návrhu smlouvy geometrický plán tuto část pozemku vymezující.⁸⁶ Návrh smlouvy musí podrobně popisovat účel vyvlastnění, zejména vymezovat konkrétní záměr a zároveň vysvětlovat, proč nemůže být tento účel realizován bez získání práv k pozemku nebo stavbě s upozorněním vlastníka na to, že v případě nedosažení dohody lze potřebná práva získat vyvlastněním. Novelou vyvlastňovacího zákona⁸⁷ byl zaveden nový požadavek k návrhu smlouvy, nyní (oproti dosavadní úpravě) musí obsahovat informaci o možnosti vyvlastňovaného předložit vyvlastňovacímu úřadu vlastní znalecký posudek ve smyslu ustanovení § 20 odst. 1 vyvlastňovacího zákona. Poslední obligatorní náležitostí návrhu smlouvy je zakotvení práva vlastníka na vrácení jeho práv k nemovitosti pro případ, že by k uskutečňování účelu vyvlastnění realizací vymezeného konkrétního záměru nedošlo do tří let od uzavření smlouvy vyžadované podle vyvlastňovacího zákona.

Výše uvedený návrh smlouvy spolu s přílohami, které tvoří jeho nedílnou součást, má být doručen vyvlastňovanému. Dnem následujícím po jeho doručení počíná běžet devadesátidenní lhůta pro uzavření dohody mezi stranami. Novelou vyvlastňovacího zákona⁸⁸ do ustanovení o doručení návrhu smlouvy⁸⁹ byl doplněn zvláštní způsob doručování do ciziny. „*Pokud se doručuje do ciziny, platí, že dnem doručení je třicátý den ode dne, kdy vyvlastnitel odeslal návrh na uzavření smlouvy prostřednictvím provozovatele poštovních služeb.*“ Zavedením této právní normy, jak poukazují JUDr. Tomáš Grygar spolu s doc. JUDr. Kateřinou Frumarovou, Ph.D., dochází k odchýlení od obecné právní úpravy doručování ve smyslu občanského zákoníku,⁹⁰ který konstruuje vyvratitelnou právní domněnku doručení zásilky („má se za to“) jak na území České republiky, tak i v jiném státě. Kdežto zákon o vyvlastnění ve vztahu doručení do ciziny zakotvuje zvláštní využití domněnky nevyvratitelné („platí“). Taková právní úprava představuje krácení na právech vyvlastňovaného s doručovací adresou mimo území České republiky projevující se v nemožnosti s ohledem na nevyvratitelnou domněnku prokázat nedoručení návrhu smlouvy, čímž může docházet k faktickému potlačení zásady subsidiarity vyvlastnění u této skupiny osob.⁹¹

⁸⁶ Ve smyslu § 2 písm. j) zákona č. 256/2013 Sb.

⁸⁷ Zákon č. 403/2020 Sb. účinný od 1. ledna 2021

⁸⁸ Zákon č. 403/2020 Sb. účinný od 1. ledna 2021

⁸⁹ § 5 odst. 1 zákona č. 184/2006 Sb.

⁹⁰ § 573 zákona č. 89/2012 Sb.

⁹¹ GRYGAR, Tomáš, KATEŘINA FRUMAROVÁ, ONDŘEJ HORÁK a MAREK MASARIK. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). s. 56–57. ISBN 978-807-5989-680.

Vzhledem k tomu, že podmínka subsidiarity vyvlastnění existuje především proto, že provedení zásahu do vlastnického práva za pomoci veřejné moci je tzv. poslední možností, má být upřednostněná možnost dohody mezi stranami v rámci soukromoprávního vztahu. Zákonodárce by měl přisluhovat k řešení otázky zrychlení realizace činnosti ve veřejném zájmu⁹² šetrně a vyhnout se nesystematickým rozdílům v postavení případných vyvlastňovaných na základě doručovací adresy.

De lege ferenda použití vyvratitelné domněnky doručení, i když v praxi tím může docházet k prodloužení jednotlivých vyvlastňovacích řízení, v tomto kontextu lze považovat za vhodnější bez ohledu na země doručení, neboť je tím v případě prokázaného nedoručení návrhu smlouvy zachován prostor pro vyjednávání v rámci soukromoprávního vztahu ještě před případným zahájením správního řízení, jak to předpokládá subsidiární povaha institutu vyvlastnění.

Zákon o vyvlastnění nijak blíže nespecifikuje „jiné způsoby“ dosažení účelu vyvlastnění, což má za následek širokou diskuzi v řadách odborné veřejnosti⁹³ o smyslu této části ustanovení o subsidiární povaze vyvlastnění. V tomto ohledu JUDr. PhDr. Jan Malast, Ph.D., při zkoumání zřízení práva nezbytné cesty k nemovitosti jako „jiného způsobu“ vyslovil myšlenku, že „*subsidiarita neznamena požadavek pouze jiného způsobu, ale především způsobu jiného, vhodnějšího, mírnějšího, přijatelnějšího, který ale ještě umožňuje dosáhnout sledovaného cíle (...)* Nestací tak hledat pouze způsob odlišný (tj. jen jiný), ale musí se jednat o způsob ‚pomocný‘, který lépe a vhodněji, případně právně přesněji a předvídatelněji, umožní vyřešením daného problému dosáhnout sledovaného cíle“.⁹⁴ Pro takřka neexistenci⁹⁵ v praxi použitelných „jiných způsobů“ musí v současnosti být tento dovětek chápán právě jako zdůraznění snahy hledání

⁹² Důvodová zpráva k zákonu č. 403/2020 Sb., „Nemožnost prokázat doručení nesmí být důvodem zdržování realizace činností ve veřejném zájmu.“

⁹³ Např. HANÁK, Jakub. *Vyvlastnění z environmentálních důvodů: současný stav a perspektivy*. Brno: Masarykova univerzita, 2015 s. 8. ISBN 978-80-210-8064-5.

GRYGAR, Tomáš, Kateřina FRUMAROVÁ, Ondřej HORÁK a Marek MASARIK. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). s. 61–62. ISBN 978-807-5989-680.

MALAST, Jan. *K vývoji podmínek vyvlastnění v soukromém i veřejném právu (se zaměřením na požadavek subsidiarity v případě nezbytného přístupu k nemovitosti)*. Právník. č. 2 Praha: Právnícká jednota, 2020. s 180. ISSN 0231-6625.

⁹⁴ MALAST, Jan. *K vývoji podmínek vyvlastnění v soukromém i veřejném právu (se zaměřením na požadavek subsidiarity v případě nezbytného přístupu k nemovitosti)*. Právník. č. 2 Praha: Právnícká jednota, 2020. s 180. ISSN 0231-6625.

⁹⁵ Za výjimkou výměny pozemku dle § 59 odst. 2 zákona č. 114/1992 Sb. Viz STEJSKAL, Vojtěch. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). s. 29–30. ISBN 978-80-7552-229-0.

mírnějšího prostředku dosažení cíle vyvlastnění, jež by měl přiložit vyvlastnitel v rámci kontrakčního procesu před zahájením vyvlastňovacího řízení. Avšak lze předpokládat, že tato nejistota ve výkladu by mohla být odstraněna uvedením demonstrativního vyčtu „jiných způsobů“ nebo odstraněním této části ustanovení.

Výjimkou ze zásady subsidiarity jsou případy, v nichž není třeba předkládat návrh smlouvy vyvlastňovanému v rámci kontrakčního procesu. Především se jedná o situace, v nichž je doručení návrhu problematické a v návaznosti na to by mohlo docházet k průtahům, které mohou zmařit konkrétní záměr vyvlastnitel.⁹⁶ Návrh smlouvy není třeba předkládat, pokud vlastník předmětné nemovitosti není znám nebo se mu nepodařilo návrh doručit na známou adresu.⁹⁷ Typicky se jedná o nemovitosti evidované v katastru nemovitostí, jejichž vlastník není znám či již zřejmě nežije, případně pokud je jako vlastník zapsána osoba, kterou nelze identifikovat,⁹⁸ anebo pokud pobyt vlastníka není znám či vlastník nepřibírá korespondenci na evidované adrese.

Další zákonnou výjimkou ze zásady subsidiarity představuje stav, *kdy je vyvlastňovaný omezen ve smluvní volnosti právními předpisy, rozhodnutím soudu nebo rozhodnutím jiného orgánu veřejné moci, kterým mu bylo zakázáno převést vlastnické právo k pozemku nebo ke stavbě na někoho jiného.*⁹⁹ Je tomu tak, protože předložením návrhu smlouvy v takovém případě by nemohlo dojít k jejímu uzavření. Jako příklad takového omezení práva disponovat se svým majetkem lze uvést zákaz nakládání s majetkem zařazeným do majetkové podstaty dle insolvenčního zákona¹⁰⁰ či zákaz plynoucí z usnesení o nařízení exekuce.¹⁰¹

2.1.5. Proporcionalita vyvlastnění

Princip proporcionality nebo přiměřenosti je zákonnou podmínkou vyvlastnění¹⁰² spočívající v tom, že vyvlastnění lze provést jen v takovém obsahu a rozsahu, jež jsou nezbytné k dosažení účelu vyvlastnění. Tedy bude-li dostačující k dosažení účelu vyvlastnění využití mírnějšího zásahu do vlastnického práva, než

⁹⁶ VLACHOVÁ, Barbora. § 5 [Smlouva o získání práv k pozemku nebo stavbě]. In: VLACHOVÁ, Barbora. *Zákon o vyvlastnění*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, ISBN 978-80-7400-036-2.

⁹⁷ § 5 odst. 5 písm. a) zákona č. 184/2006 Sb.

⁹⁸ VLACHOVÁ, Barbora. § 5 [Smlouva o získání práv k pozemku nebo stavbě]. In: VLACHOVÁ, Barbora. *Zákon o vyvlastnění*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, ISBN 978-80-7400-036-2.

⁹⁹ § 5 odst. 5 písm. b) zákona č. 184/2006 Sb.

¹⁰⁰ § 111 a násl. zákona č. 182/2006 Sb.

¹⁰¹ § 44a zákona č. 120/2001 Sb.

¹⁰² § 4 odst. 1 zákona č. 184/2006 Sb.

je jeho odnětí, například zřízením věcného břemene, bude mít tento druh vyvlastnění přednost. V tomto případě se jedná o tzv. kvalitativní složku proporcionality vyvlastnění. Pro uskutečnění záměru vyvlastnění je případně dostačující odnětí či omezení vlastnického práva jen k části nemovitosti, vyvlastnění může být provedeno pouze v tomto nezbytném rozsahu, jedná se o tzv. kvantitativní složku proporcionality vyvlastnění.

Vyvlastňovací zákon dává vyvlastňovanému právo požádat o rozšíření vyvlastnění, jedná se tedy o výjimku z kvantitativní složky proporcionality. Podmínkou takového rozšíření je nemožnost používání zbylého pozemku, stavby nebo její části, popřípadě práva odpovídajícího věcnému břemenu bez vyvlastňovaného pozemku, stavby nebo jejích částí či věcného břemene buď vůbec nebo s nepřiměřenými obtížemi.¹⁰³ Avšak vyvlastňovací zákon nevymezuje povahu tohoto procesního úkonu. K určení toho, o jakou formu úkonu se jedná a v návaznosti na to i jak k němu má přistupovat vyvlastňovací úřad, je třeba se obrátit na odbornou literaturu a relevantní judikaturu. JUDr. Tomáš Grygar spolu s doc. JUDr. Kateřinou Frumarovou, Ph.D., při řešení této otázky dospívají k závěru, že se jedná o *úkon, kterým se disponuje s předmětem řízení, a proto je třeba na něj nahlížet jako na žádost, o níž by měl vyvlastňovací úřad rozhodnout v rámci rozhodnutí o vyvlastnění, a to v rámci výroku o vyvlastnění.*¹⁰⁴ Podle judikatury Krajského soudu v Českých Budějovicích je vyvlastňovací úřad povinen zabývat se předmětnou žádostí a zjistit, zda požadavek vyvlastňovaného je důvodný a zda opravdu nemůže zbývající část pozemku užívat nebo ji může užívat jen s nepřiměřenými obtížemi. Podle provedeného zjištění je povinností vyvlastňovacího úřadu o návrhu vyvlastňovaného na vyvlastnění zbylých pozemků rozhodnout, a to ve spojitosti s předmětným vyvlastňovacím řízením, neboť tato zjištění jsou nezbytná pro osvědčení splnění podmínek vyvlastnění i zbývajících pozemků a teprve na základě těchto zjištění může být rozhodnuto o vyvlastnění celého pozemku či jen části pozemku bez zůstatkové části. Zanedbání těchto povinností vyvlastňovacím úřadem je vadou řízení.¹⁰⁵

Dle judikatury Nejvyššího soudu možnost rozšíření vyvlastnění na návrh vyvlastňovaného vnáší do vyvlastňovacího řízení *prvek jisté kontradiktornosti,*

¹⁰³ § 4 odst. 3 zákona č. 184/2006 Sb.

¹⁰⁴ GRYGAR, Tomáš, KATEŘINA FRUMAROVÁ, ONDŘEJ HORÁK a MAREK MASARIK. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). s. 53. ISBN 978-807-5989-680.

¹⁰⁵ Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 29. 8. 2013, čj. 10 A 47/2013–51.

jehož prostřednictvím je vyvlastňovacímu úřadu poskytnut procesní nástroj k ochraně vyvlastňovaného, např. před praktikami vyvlastňovatele reprezentujícími tzv. „salámovou metodu“ při podávání návrhů na vyvlastnění. Z uvedeného Nejvyšší správní soud též dovozuje, že návrh na rozšíření vyvlastnění může být podán nejen ohledně pozemků a staveb, jejichž vyvlastnění není nezbytné k dosažení daného účelu, nýbrž (a minori ad maius) též ohledně pozemků a staveb, jejichž vyvlastnění je nezbytné k dosažení daného účelu, avšak navzdory tomu nebylo požadováno vyvlastnitelem v žádosti o zahájení vyvlastňovacího řízení.¹⁰⁶

Další nejednoznačnou otázkou spojenou s výjimkou z principu přiměřenosti je uplatnění zásady koncentrace k tomuto procesnímu úkonu vyvlastňovaného, což bude rozebráno v samostatné kapitole věnované zásadě koncentrace ve vztahu k vyvlastňovacímu řízení.¹⁰⁷

2.1.6. Soulad vyvlastnění s cíli a úkoly územního plánování

Poslední ze zákonných podmínek plynoucích z vyvlastňovacího zákona je soulad vyvlastnění s cíli a úkoly územního plánování. Podle této podmínky *sleduje-li se vyvlastněním provedení změny ve využití nebo prostorovém uspořádání území, včetně umístění staveb a jejich změn, lze ji provést, jen jestliže je v souladu s cíli a úkoly územního plánování.*¹⁰⁸ Výše uvedená podmínka se tedy uplatňuje jen k těm vyvlastněním, v souvislosti s kterými dochází ke změně ve využití nebo prostorovém uspořádání území, včetně umístění staveb a jejich změn. Cílem územního plánování je soustavně a komplexně řešit funkční využití území, stanovovat zásady jeho plošného a prostorového uspořádání a vytvářet předpoklady pro udržitelný rozvoj území spočívající ve vyváženém vztahu podmínek pro příznivé životní prostředí, pro hospodářský rozvoj a pro soudržnost společenství obyvatel území, který uspokojuje potřeby současné generace, aniž by ohrožoval podmínky života generací budoucích.¹⁰⁹ Výsledkem územního plánování je územně plánovací dokumentace, v níž je obsažena představa o budoucím uspořádání a vývoji určitého území a prostředí v něm, v tomto smyslu je výrazem veřejného zájmu.¹¹⁰

¹⁰⁶ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 4. 2017, č. j. 2 As 22/2017-57.

¹⁰⁷ Kapitola III podkapitola 4 této diplomové práce.

¹⁰⁸ § 3 odst. 2 zákona č. 184/2006 Sb.

¹⁰⁹ § 38 zákona č. 283/2021 Sb.

¹¹⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 184/2006 Sb.

Soulad s cíli a úkoly územního plánování je prokazován ve vyvlastňovacím řízení zpravidla územním rozhodnutím nebo regulačním plánem, jež vydává stavební úřad po předchozím posouzení souladu záměru žadatele s územně plánovací dokumentací.

II. Vyvlastňovací řízení

Vyvlastňovací řízení je řízením správním, tedy je „*postupem správního úřadu směřujícího k vydání správního aktu, jímž se v určité věci zakládají, mění nebo ruší práva anebo povinnosti jmenovitě určené osoby nebo jímž se v určité věci prohlašuje, že taková osoba práva nebo povinnosti má, anebo nemá, včetně postupu při přezkumu správních aktů a nuceném výkonu povinností z nich vyplývajících*“.¹¹¹

Obecná úprava vyvlastňovacího řízení je obsažena ve vyvlastňovacím zákonu, ve vztahu k správnímu řádu je tzv. *zvláštním druhem správního řízení*, v němž se postupuje subsidiárně podle obecné úpravy řízení ve správním řádu, avšak se zohledněním specifik stanovených vyvlastňovacím zákonem. Přitom v zákonem stanovených případech není vyloučeno použití procesních norem obsažených ve zvláštních zákonech, např. vyvlastňovací řízení podle zákona o zajišťování obrany České republiky¹¹² či zákona o urychlení výstavby.¹¹³

1. Vyvlastňovací úřad, věcná a místní příslušnost

Podle vyvlastňovacího zákona vyvlastňovací řízení vede vyvlastňovací úřad, jímž je obecní úřad obce s rozšířenou působností, popřípadě magistrát územně členěného statutárního města či Magistrát hlavního města Prahy.¹¹⁴ Vyvlastňovací úřady vykonávají státní správu v přenesené působnosti.¹¹⁵ Nedostatek věcné příslušnosti správního orgánu vede k nicotnosti správního aktu jím vydaného, to neplatí jen v případě, kdy takové rozhodnutí vydal nadřízený věcně příslušnému správnímu orgánu.¹¹⁶

Místně příslušným k provedení vyvlastňovacího řízení je vyvlastňovací úřad, v jehož správním obvodu se nachází nemovitosti, kterých se vyvlastnění týká.¹¹⁷ V případě, že pozemky nebo stavby, jichž se týká vyvlastnění, se nacházejí ve správním obvodu dvou nebo více vyvlastňovacích úřadů, nejbližší společně nadřízený orgán rozhodne usnesením, který z těchto úřadů povede vyvlastňovací

¹¹¹ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2021. Beckovy právnické učebnice. s. 326. ISBN 978-807-4008-207.

¹¹² § 45 a násl. zákona č. 222/1999 Sb.

¹¹³ Zákon č. 416/2009 Sb.

¹¹⁴ § 15 zákona č. 184/2006 Sb.

¹¹⁵ § 15 odst. 3 zákona č. 184/2006 Sb.

¹¹⁶ § 77 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb.

¹¹⁷ § 16 odst. 1 zákona č. 184/2006 Sb.

řízení.¹¹⁸ Pokud účastníkem vyvlastňovacího řízení bude obec, jejíž obecní úřad je příslušným k tomuto řízení, krajský úřad usnesením pověří jiný vyvlastňovací úřad působící v jeho správním obvodu provedením vyvlastňovacího řízení. Obdobně se postupuje i v případě, že účastníkem vyvlastňovacího řízení je osoba, jejímž zřizovatelem je obec nebo kraj.¹¹⁹ Obdobné pravidlo zákon stanoví i pro řízení, v nichž jsou účastníky hlavní město Praha (s příslušným Magistrátem hlavního města Prahy) nebo kraj, jehož krajský úřad je odvolacím správním orgánem, v takové situaci ústřední správní úřad ve věcech vyvlastnění¹²⁰ usnesením pověří jiný vyvlastňovací úřad provedením vyvlastňovacího řízení nebo jiný odvolací správní orgán provedením odvolacího řízení.¹²¹

2. Účastníci vyvlastňovacího řízení

Ve vyvlastňovacím řízení se užívá (ve srovnání se správním řádem) zvláštní úprava okruhu účastníků řízení. Vyvlastňovací zákon stanoví, že obligatorními účastníky vyvlastňovacího řízení jsou vyvlastnitel a vyvlastňovaný, vedle nich zákon řadí mezi účastníky i další osoby, jejichž práva mohou být dotčena v důsledku vyvlastňovacího řízení, zejména jde o: zástavní a podzástavní věřitele oprávněné z práva odpovídajícího věcnému břemenu vztahujícímu se k nemovitostem, jichž se vyvlastnění týká, osoby se zajištěním týkajícím se této nemovitosti, popřípadě i dědici účastníků vyvlastňovacího řízení.¹²² Okruh účastníků a otázky jejich způsobilosti být nositeli práv a povinností posuzuje správní orgán, který řízení vede z úřední povinnosti, přičemž povinnost právního orgánu ověřovat okruh účastníků řízení a jednat jako s účastníkem s tím, komu toto právo svědčí, trvá po celou dobu správního řízení.¹²³ Jak ale zdůrazňuje doc. JUDr. Kateřina Frumarová, Ph.D., správní orgán je povinen se striktně pohybovat v mezích určených zákonem o vyvlastnění, který vymezuje okruh účastníků taxativně, tzn. nelze takto zákonem stanovený okruh účastníků rozšiřovat, a to ani

¹¹⁸ § 16 odst. 2 zákona č. 184/2006 Sb.

¹¹⁹ § 16 odst. 3 zákona č. 184/2006 Sb.

¹²⁰ § 14 zákona č. 2/1969 Sb.

¹²¹ § 16 odst. 4, 5 zákona č. 184/2006 Sb.

¹²² § 17 zákona č. 184/2006 Sb.

¹²³ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 5. 1994 č.j. 7 A 28/94-30 a rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 2. 2011 č.j. 5 As 24/2010-97.

za subsidiárního správního řádu.¹²⁴ V případě vzniku pochybností, zda určitá osoba, která tvrdí, že je účastníkem vyvlastňovacího řízení, jím skutečně je, či nikoliv, je vyvlastňovací úřad povinen v souladu se správním řádem¹²⁵ považovat tuto osobu za účastníka, dokud se neprokáže opak. Obecná úprava správního řízení se použije ve vyvlastňovacím řízení i v otázkách procesní způsobilosti fyzických osob a procesních úkonů osob právnických. Účastníci mohou jednat v řízení osobně nebo prostřednictvím svých zástupců za subsidiárního použití úpravy institutu zastoupení podle správního řádu.¹²⁶ Pro účastníky, kteří nejsou známí, jejichž pobyt není znám nebo kterým se nedaří doručovat na známou adresu, vyvlastňovací úřad ustanoví opatrovníka.¹²⁷

2.1. Procesní práva a povinnosti účastníků vyvlastňovacího řízení podle úpravy v zákonu o vyvlastnění

Status účastníků řízení je určován okruhem jejich procesních práv a povinností, přičemž rozsah procesních práv v současném systému by měl být odvozen z požadavku spravedlivého procesu a požadavku dobré správy, které v návaznosti na principy Rady Evropy¹²⁸ a EU¹²⁹ zakotvuje vysloveně i právní řád České republiky.^{130, 131} Část práv náležitých účastníkům plyne z ústavního pořádku (například právo na procesní rovnost, právo na právní pomoc, právo být slyšen a další), jiná mají zákonný základ (například právo podat opravný prostředek).¹³²

¹²⁴ GRYGAR, Tomáš, Kateřina FRUMAROVÁ, Ondřej HORÁK a Marek MASARIK. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). s. 125. ISBN 978-807-5989-680.

¹²⁵ § 28 zákona č. 500/2004 Sb.

¹²⁶ § 31–35 zákona č. 500/2004 Sb.

¹²⁷ § 17 odst. 4 zákona č. 184/2006 Sb.

¹²⁸ Viz např. Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy ze dne 11. 3. 1990 (80) 2 týkající se správního uvážení a rezoluce Výboru ministrů Rady Evropy ze dne 29. 9. 1977 (77) o ochraně jednotlivce ve vztahu k správním aktům.

Podle judikatury ESLP k čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod pojem „občanská práva a závazky“ je třeba vykládat bez vazby na vnitrostátní právní řády, tak například i spory týkající se zásahu do vlastnického práva v souvislosti s vyvlastněním spadají do této kategorie (srov. Ringeisen vs. Rakousko ze dne 16. 7. 1971, stížnost č. 2614/65. a Sporrang and Lönnroth vs. Švédsko ze dne 18. 12. 1984, stížnost č. 7152/75).

¹²⁹ Čl. 41 Listiny základních práv EU.

¹³⁰ Čl. 36 a násl. Ústavního zákona č. 2/1993 Sb.

¹³¹ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckovy právnické učebnice. s. 351. ISBN 978-807-4008-207.

¹³² Nález Ústavního soudu ze dne 19. 10. 2004, sp. zn. II.ÚS 623/02 „Listina ani Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (vyhlášena pod č. 209/1992 Sb., dále jen ‚Úmluva‘) negarantují základní právo na dvou – či víceúrovňové rozhodování ve správním řízení.“

Vedle tzv. „klasických“ práv a povinností spojených s účastnictvím ve správním řízení účastníkům vyvlastňovacího řízení podle úpravy zákona o vyvlastnění náleží následující práva a povinnosti:

Právo na řádné vyrozumění o zahájení řízení – v porovnání s úpravou obsaženou ve správním řádu¹³³ vyvlastňovací zákon vyžaduje doručení uvědomění do vlastních rukou účastníka.

Právo podávat námitky a předkládat důkazy k jejich prokázání – toto právo je omezeno zásadou koncentrace vyvlastňovacího řízení. Tak účastníci mohou činit své návrhy nejpozději při ústním jednání, přičemž prominutí zmeškání této lhůty je zákonem vyloučeno.¹³⁴

Právo na přezkum rozhodnutí nadřízeným orgánem – účastník má právo odvolat se proti rozhodnutí vydanému vyvlastňovacím úřadem prvního stupně. Přípustné a včas podané odvolání směřující proti některému z výroků o vyvlastnění¹³⁵ má odkladný účinek i na ostatní výroky rozhodnutí, naopak odvolání směřující jen proti výroků o náhradě za vyvlastnění¹³⁶ nemá odkladný účinek na ostatní výroky rozhodnutí.¹³⁷

Vyvlastnitelovi ze samotné povahy řízení, které lze zahájit výlučně na žádost,¹³⁸ plyne *právo disponovat s řízením a jeho předmětem*. Na vůli vyvlastnítele je tak zahájení řízení, vymezení předmětu řízení, jeho zúžení¹³⁹ a rozšíření,¹⁴⁰ popřípadě zpětvzetí žádosti a v důsledku tohoto úkonu i zastavení vyvlastňovacího řízení usnesením vyvlastňovacího úřadu.¹⁴¹

Vyvlastňovanému náleží v tomto ohledu *právo žádat o rozšíření předmětu řízení*. V případě, že bez vyvlastňovaného pozemku, stavby, popřípadě práva odpovídajícímu věcnému břemeni není možné užívat zbylou nemovitost vůbec nebo s nepřiměřenými obtížemi, může být vyvlastnění rozšířeno i na ně.¹⁴²

Mezi základní povinnosti účastníků vyvlastňovacího řízení patří povinnosti tvrzení a důkazní. Vyvlastnitel v tomto ohledu musí prokázat naplnění podmínek

¹³³ § 47 zákona č. 500/2004 Sb.

¹³⁴ § 22 zákona č. 184/2006 Sb.

¹³⁵ Podle §24 odst. 3 zákona č. 184/2006 Sb.

¹³⁶ Podle §24 odst. 4 zákona č. 184/2006 Sb.

¹³⁷ § 25 odst. 2 zákona č. 184/2006 Sb.

¹³⁸ § 18 odst. 1 zákona č. 184/2006 Sb.

¹³⁹ Zúžení předmětu řízení má podobu částečného zpětvzetí žádosti o vyvlastnění, v jehož důsledku vyvlastňovací úřad rozhodne usnesením o částečném zastavení řízení podle § 23 odst. 4 zákona č. 184/2006 Sb.

¹⁴⁰ Rozšíření předmětů žádosti je možné podle postupu upraveného ustanovením § 41 odst. 8 zákona č. 500/2004 Sb.

¹⁴¹ § 18 odst. 2, § 23 odst. 4 zákona č. 184/2006 Sb.

¹⁴² § 4 odst. 3 zákona č. 184/2006 Sb.

vyvlastnění, vyvlastňovaný naopak toto vyvrátit, oba přitom mají k prokázání svých tvrzení navrhnout relevantní důkazy. Totéž se vztahuje i na ostatní účastníky řízení. Účastníci mají poskytovat vyvlastňovacímu úřadu provádějícímu řízení potřebnou součinnost, tedy dostavit se na předvolání, předložit vyžadovanou listinu a umožnit oprávněnému znalci prohlídku předmětů řízení za účelem vyhotovení znaleckého posudku.¹⁴³

3. Průběh vyvlastňovacího řízení

Vyvlastňovací řízení se zahajuje dnem doručení žádosti vyvlastnítele věcně a místně příslušnému vyvlastňovacímu úřadu. Jak již bylo zmíněno výše, vyvlastňovací řízení jako řízení o žádosti je ovládáno dispoziční zásadou, to znamená, že je plně na vůli vyvlastnítele jak podání žádosti a s tím spojené zahájení řízení, tak i případné zpětvzetí či částečné zpětvzetí žádosti, v důsledku toho dojde k zastavení řízení nebo zúžení jeho předmětu. Vedle podmínek upravených správním řádem pro podání,¹⁴⁴ zákon o vyvlastnění stanoví náležitosti žádosti a obligatorní přílohy, vyvlastňovaný je tedy povinen: doložit splnění jednotlivých podmínek vyvlastnění, vymezit předmět řízení, uvést jakého vyvlastnění se domáhá a označit všechny jemu známé účastníky.

O zahájení řízení je vyvlastňovací úřad povinen uvědomit účastníky řízení a příslušný katastrální úřad, je-li předmětná nemovitost v jeho evidenci. Katastrální úřad zapíše poznámku o zahájeném vyvlastňovacím řízení. Poznámka nemá konstitutivní účinky, její podstata spočívá v informování katastrálního úřadu a veřejnosti o probíhajícím vyvlastňovacím řízení. Vyvlastňovanému je od okamžiku doručení uvědomění o zahájení řízení zakázáno nakládat s nemovitostí v rozsahu, kterého se vyvlastnění týká.

Vyvlastňovací úřad vede řízení v souladu se zásadou materiální pravdy,¹⁴⁵ jeho činnost má tedy směřovat k tomu, aby před vydáním rozhodnutí o vyvlastnění nabyla skutková zjištění o stavu věci odpovídající skutečnému stavu, zároveň se úřad nemůže omezovat tvrzeními účastníků.¹⁴⁶ Jedná se o tzv. racionalizovanou verzi materiální pravdy, podle níž nemusí být stav věci zjištěný přesně a úplně, ale

¹⁴³ § 20 odst. 2 zákona č. 184/2006 Sb.

¹⁴⁴ § 37 zákona č. 500/2004 Sb.

¹⁴⁵ § 3 zákona č. 500/2004 Sb.

¹⁴⁶ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckovy právnické učebnice. s. 358–359. ISBN 978-807-4008-207.

do té míry, aby o něm nebyly důvodné pochybnosti.¹⁴⁷ Tuto zásadu doplňuje povinnost účastníků poskytnout veškerou součinnost a označit důkazy na podporu svých tvrzení,¹⁴⁸ nicméně přímo ze správního řádu plyne povinnost správního orgánu zjistit veškeré okolnosti důležité pro ochranu veřejného zájmu.¹⁴⁹ Za plnění této povinnosti je správní orgán primárně odpovědný a ani převzetí podkladu pro rozhodování od jiného orgánu nezabavuje od uvedené zodpovědnosti^{150, 151} Jedná se o projev zásady vyhledávací.

Specifikem vyvlastňovacího řízení je obligatorní uplatnění zásady ústnosti.¹⁵² Zatímco ve správním řízení je pravidlem uplatnění zásady písemnosti, od nařízení ústního jednání v řízení o odnětí nebo omezení vlastnického práva nelze upustit. Ústní jednání musí být nařízeno vyvlastňovacím úřadem tak, aby se konalo nejpozději ve lhůtě šedesáti dnů ode dne odeslání uvědomění o zahájení vyvlastňovacího řízení. O konání ústního jednání vyvlastňovací úřad uvědomí účastníky nejméně patnáct dnů před jeho konáním, ústní jednání je zpravidla neveřejné, nicméně úřad může stanovit, že jednání bude veřejné, a to buď na návrh účastníků nebo z moci úřední.

Se zásadou ústnosti vyvlastňovacího řízení je těsně propojená zásada koncentrace řízení. Podle ní účastníci mohou uplatňovat své návrhy, námítky a předkládat důkazy k jejich potvrzení nejpozději při ústním jednání, přičemž prominutí zmeškání této lhůty je zákonem vysloveně vyloučeno.¹⁵³

Podrobněji problematice zásad ústnosti a koncentrace ve vztahu k vyvlastňovacímu řízení je věnováno v samostatných kapitolách III a IV této práce.

Vyvlastňovací úřad při hodnocení důkazů postupuje v souladu se zásadou volného hodnocení důkazů¹⁵⁴ modifikovanou tzv. legální teorií důkazní.¹⁵⁵ Tedy s výjimkou prokázání náhrady za vyvlastnění hodnotí podklady pro vydání

¹⁴⁷ POTĚŠIL, Lukáš. § 3 [Zásada materiální pravdy]. In: POTĚŠIL, Lukáš. *Správní řád: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-804-7.

¹⁴⁸ Srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 3. 2008, č.j. 9 As 64/2007-98 či rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 3. 2019, č. j. 1 Azs 367/2018-34.

¹⁴⁹ § 50 odst. 3 zákona č. 500/2004 Sb.

¹⁵⁰ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 8. 2011, č.j. 1 As 16/2011-98 a rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 7. 2012, č.j. 6 Ads 61/2012-15.

¹⁵¹ ŠKUREK, Martin. *Zásada materiální pravdy*. In: *DNY PRÁVA 2016 – DAYS OF LAW 2016 Část IX. Deset let účinnosti správního řádu z hlediska soudní judikatury*. Brno: Masarykova univerzita, 2017, s. 204–206. ISBN 978-80-210-8560-2.

¹⁵² § 22 odst. 1 zákona č. 184/2006 Sb.

¹⁵³ § 22 odst. 2, 3 zákona č. 184/2006 Sb.

¹⁵⁴ § 50 odst. 4 zákona č. 500/2004 Sb.

¹⁵⁵ GRYGAR, Tomáš, Kateřina FRUMAROVÁ, Ondřej HORÁK a Marek MASARIK. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). s. 132. ISBN 978-807-5989-680.

rozhodnutí volně, podle svého vnitřního přesvědčení, na základě důkladného uvážení všech okolností případu – jednotlivě i v souhrnu.¹⁵⁶ Avšak podle ustálené judikatury Nejvyššího správního soudu zásada volného hodnocení důkazů neznámá, že by bylo rozhodujícímu orgánu dáno na výběr, které z provedených důkazů vyhodnotí, které nikoli, o které opřít skutkové závěry a které opomenout. Naopak zásada volného hodnocení je sloučená s povinností správního orgánu vypořádat se s návrhy účastníků na provedení důkazů, přestože jimi není vázán.¹⁵⁷ Pokud však některé z nich neprovede, musí v odůvodnění uvést, proč se tak stalo.¹⁵⁸ Vyvlastňovací zákon stanoví, že k prokázání výše náhrady za vyvlastnění lze využít jen znalecký posudek, v tomto ohledu se projevuje legální teorie důkazní, nicméně ani v tomto případě není vyloučena zásada volného hodnocení důkazů.¹⁵⁹

Vyvlastňovací úřad vede řízení bez zbytečných průtahů a směřuje k jeho ukončení, avšak může být vynucen řízení z určitých důvodů přerušit.¹⁶⁰ Vedle důvodů vymezených správním řádem dle vyvlastňovacího zákona musí být řízení přerušeno i v případě překážky litispendence, a to do doby, než bude dříve zahájené řízení pravomocně skončeno.¹⁶¹ Po dobu přerušování subjekty řízení činí v podstatě pouze úkony směřující k odstranění důvodu přerušování.¹⁶²

4. Ukončení řízení

Vyvlastňovací řízení končí usnesením o zastavení nebo rozhodnutím ve věci samé. V případě zastavení řízení vedle důvodů plynoucích z obecné úpravy¹⁶³ vyvlastňovací úřad zastaví řízení, bylo-li o stejném předmětu v jiném vyvlastňovacím řízení již rozhodnuto způsobem vylučujícím provedení navrhovaného vyvlastnění nebo i v případě, že v průběhu řízení došlo k dohodě o získání práv k nemovitosti potřebných k uskutečnění expropriačního titulu.¹⁶⁴ Jak již bylo výše uvedeno, řízení může být zastaveno i pro zpětvzetí žádosti o vyvlastnění. Vyvlastňovanému v takovém případě náleží náhrada škody a jiné

¹⁵⁶ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckovy právnické učebnice. s. 360. ISBN 978-807-4008-207.

¹⁵⁷ § 52 zákona č. 500/2004 Sb.

¹⁵⁸ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 11. 2009 č. j. 5 As 29/2009-48

¹⁵⁹ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckovy právnické učebnice. s. 361. ISBN 978-807-4008-207.

¹⁶⁰ § 64 zákona č. 500/2004 Sb.

¹⁶¹ § 23 odst. 1 zákona č. 184/2006 Sb.

¹⁶² § 65 zákona č. 500/2004 Sb.

¹⁶³ § 66 zákona č. 500/2004 Sb.

¹⁶⁴ § 23 odst. 2 zákona č. 184/2006 Sb.

újmý vzniklé v souvislosti s podáním žádosti o vyvlastnění.¹⁶⁵ Byla-li zapsána do katastru nemovitostí poznámka o zahájeném expropriačním řízení, vyvlastňovací úřad oznámí zastavení katastrálnímu úřadu ke zrušení poznámky bezodkladně po nabytí právní moci usnesení o zastavení řízení. Odvolání proti usnesení o zastavení řízení je vyloučeno.

Nejběžnějším způsobem ukončení expropriačního řízení je však meritorní rozhodnutí. Vyvlastňovací úřad rozhodne buď o zamítnutí žádosti o vyvlastnění nebo o odnětí či omezení vlastnického práva k nemovitosti a o příslušné náhradě.¹⁶⁶

K zamítnutí žádosti o vyvlastnění dojde, pokud se v řízení neprokáže splnění podmínek vyvlastnění, a to do třiceti dnů ode dne ústního jednání. Byla-li do katastru nemovitostí zapsána poznámka o zahájeném expropriačním řízení, vyvlastňovací úřad oznámí zamítnutí žádosti katastrálnímu úřadu ke zrušení poznámky bezodkladně po nabytí právní moci rozhodnutí o zamítnutí žádosti. Vyvlastňovanému v tomto případě, obdobně jako i při zastavení řízení pro zpětvzetí žádosti, náleží náhrada škody a jiné újmy vzniklé v souvislosti s podáním žádosti o vyvlastnění.¹⁶⁷

Pokud vyvlastňovací úřad dospěje k závěru, že podmínky pro vyvlastnění jsou splněné, do třiceti dnů ode dne ústního jednání o tom vydá rozhodnutí. Struktura výrokové části rozhodnutí se člení do dvou „skupin“, a to na výroky o vyvlastnění a výroky o náhradě za vyvlastnění.

Výrok o vyvlastnění musí obsahovat následující náležitosti.

a) Ve výroku o vyvlastnění musí být především uvedeno, o jaké formě vyvlastnění se rozhoduje, tj. zda se jedná:

- o zrušení nebo omezení práva odpovídajícího věcnému břemenu k nemovitosti,¹⁶⁸
- o omezení vlastnického práva zřízením věcného břemene ve prospěch vyvlastnítele včetně vymezení jeho obsahu,¹⁶⁹
- o úplném odnětí vlastnického práva k nemovitosti a jeho přechodu na vyvlastnítele.¹⁷⁰

¹⁶⁵ § 23 odst. 4 zákona č. 184/2006 Sb.

¹⁶⁶ FRUMAROVÁ, Kateřina. *Odvolání proti rozhodnutí o vyvlastnění – jeho specifika i problematické aspekty*. Právní rozhledy, 2020, č. 6, s. 212–216. ISSN 1210-6410

¹⁶⁷ § 24 odst.1 zákona č. 184/2006 Sb.

¹⁶⁸ § 24 odst. 3 písm. a) bod 1. zákona č. 184/2006 Sb.

¹⁶⁹ § 24 odst. 3 písm. a) bod 2. zákona č. 184/2006 Sb.

¹⁷⁰ § 24 odst. 3 písm. a) bod 3. zákona č. 184/2006 Sb.

b) Další součástí tohoto výroku je určení, která práva spojená s nemovitostí nebo její částí nezanikají¹⁷¹. Zanikají přitom jen ta práva, jejichž další trvání by bylo neslučitelné s účelem, za nímž bylo vyvlastnění provedeno.¹⁷²

c) Poslední obligatorní součástí výroku o vyvlastnění je stanovení lhůty, v níž je vyvlastnitel povinen zahájit uskutečňování účelu vyvlastnění, přičemž vyslovená lhůta nesmí být delší než 2 roky od právní moci rozhodnutí.¹⁷³

Výrokem o náhradě za vyvlastnění vyvlastňovací úřad:

a) Určí výši náhrady, která bude vyvlastňovanému (popřípadě i oprávněnému) z věcného břemene poskytnuta. Spolu s tím stanoví lhůtu pro její poskytnutí, přičemž tato lhůta nesmí být delší než šedesát dní od právní moci rozhodnutí.¹⁷⁴

b) Pokud došlo mezi účastníky k dohodě o tom, že místo peněžité náhrady se vyvlastňovanému poskytne náhradní nemovitost, určí, jaká nemovitost se stane vlastnictvím vyvlastňovaného. Popřípadě rozhodne i o vyrovnání rozdílu v ceně vyvlastňované a náhradní nemovitosti, a to včetně lhůty pro poskytnutí plnění, která nesmí být delší než šedesát dní od právní moci vydaného rozhodnutí.¹⁷⁵

c) V případě, že byla úřadu předložena dohoda uzavřená mezi věřiteli se zajišťovacím právem a vyvlastňovaným, jakou částku z náhrady pro vyvlastňovaného je vyvlastnitel povinen tímto věřitelům poskytnout, jinak stanoví vyvlastnitelovi složit náhradu za vyvlastnění do úschovny soudu příslušného dle zvláštního předpisu.¹⁷⁶

d) Pokud vyvlastňovaný v řízení vynaložil náklady na vyhotovení znaleckého posudku, uloží vyvlastnitelovi tyto náklady nahradit a určí k tomu lhůtu, jež nesmí být delší než šedesát dnů.¹⁷⁷

Vyvlastňovací úřad pravomocné rozhodnutí zašle příslušnému katastrálnímu úřadu k provedení zápisu změn, a to spolu s vyrozuměním o tom, která věcná práva třetích osob k vyvlastňované nemovitosti zapsaná v katastru zanikají.¹⁷⁸

¹⁷¹ § 24 odst. 3 písm. b) zákona č. 184/2006 Sb.

¹⁷² VLACHOVÁ, Barbora. § 24 [Rozhodnutí o vyvlastnění]. In: VLACHOVÁ, Barbora. Zákon o vyvlastnění. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, ISBN 978-80-7400-036-2

¹⁷³ § 24 odst. 3 písm. c) zákona č. 184/2006 Sb.

¹⁷⁴ § 24 odst. 4 písm. a) zákona č. 184/2006 Sb.

¹⁷⁵ § 24 odst. 4 písm. b) zákona č. 184/2006 Sb.

¹⁷⁶ § 24 odst. 4 písm. c) zákona č. 184/2006 Sb.

¹⁷⁷ § 24 odst. 4 písm. d) zákona č. 184/2006 Sb.

¹⁷⁸ § 25 odst. 6 zákona č. 184/2006 Sb.

Jak již bylo uvedeno, účastníci řízení mají právo se proti rozhodnutí odvolat, přípustné a včas podané odvolání směřující proti některému z výroků o vyvlastnění má odkladný účinek i na ostatní výroky rozhodnutí, naopak odvolání proti výrokům o náhradě za vyvlastnění nemá vliv na právní moc ostatních výroků rozhodnutí.¹⁷⁹ V odvolacím řízení výrok o náhradě nemůže být změněn v neprospěch vyvlastňovaného ani třetích osob, přičemž dojde-li pravomocně ke zvýšení náhrady, vyvlastnitel je povinen vyrovnat tento rozdíl do třiceti dnů od rozhodnutí odvolacího orgánu.¹⁸⁰ Ve zbytku pro odvolání proti rozhodnutí vyvlastňovacího úřadu se úplatní obecná úprava odvolání podle správního řádu.¹⁸¹

5. Zrušení vyvlastnění

V situaci, kdy vyvlastnitel nezaplatil vyvlastňovanému náhradu za vyvlastnění do uplynutí třiceti dnů ode dne uplynutí lhůty určené rozhodnutím o vyvlastnění nebo v určené nebo prodloužené lhůtě nezačal uskutečňování účelu vyvlastnění, popřípadě bylo-li ještě před uplynutím této lhůty zrušeno či pozbylo platnosti uzemní rozhodnutí určující využití stavby nebo pozemku pro daný účel, vyvlastňovací úřad na žádost vyvlastňovaného rozhodne, že provedené vyvlastnění se zrušuje.¹⁸² V důsledku rozhodnutí o zrušení vyvlastnění vyvlastňovaný znovu nabývá dnem právní moci tohoto rozhodnutí práva, která byla vyvlastňovanému odňata nebo omezena, avšak účinky spojené s vyvlastněním vztahující se k právům třetích osob zůstávají zachované.¹⁸³ Vyvlastňovaný je v takovém případě povinen vrátit vyvlastniteli náhrady, které ten vyplatil ve výši, jež dosud nebyla skutečně vynaložena. Pokud byla vyvlastňovanému poskytnuta náhrada ve formě jiné nemovitosti, přechází dnem právní moci rozhodnutí tato nemovitost zpět do vlastnictví vyvlastnitel.¹⁸⁴

V případě zrušení vyvlastnění je vyvlastnitel povinen nahradit škodu a jinou újmu, která vyvlastňovanému vznikla v souvislosti s vyvlastněním, ledaže by ke škodě nebo jiné újmě došlo i jinak.¹⁸⁵

¹⁷⁹ § 25 odst. 2 zákona č. 184/2006 Sb.

¹⁸⁰ § 25 odst. 4 zákona č. 184/2006 Sb.

¹⁸¹ § 81 a násl. zákona č. 500/2004 Sb.

¹⁸² § 26 odst. 1 zákona č. 184/2006 Sb.

¹⁸³ § 26 odst. 2 zákona č. 184/2006 Sb.

¹⁸⁴ § 26 odst. 3 zákona č. 184/2006 Sb.

¹⁸⁵ § 27 zákona č. 184/2006 Sb.

III. Zásada koncentrace vyvlastňovacího řízení ve světle judikatury

1. Obecně k zásadě koncentrace správního řízení

Zásada koncentrace spolu se zásadou jednotnosti jsou v právní teorii i praxi označovány jako protichůdné procesní principy správního řízení, které upravují průběh řízení, tím výrazně ovlivňují možnosti účastníků řízení uplatňovat svá procesní práva při zjišťování skutkového stavu.¹⁸⁶

Pokud je správní řízení ovládáno zásadou jednotnosti, tvoří až do vydání rozhodnutí jeden celek a jeho účastníci (popřípadě i další subjekty vystupující v jiném postavení než správní orgán)¹⁸⁷ mohou přinášet své návrhy a stanoviska, uplatňovat námitky, označovat důkazy a činit jiné úkony po celou dobu řízení.¹⁸⁸ Opakem jsou řízení ovládaná zásadou koncentrace, v nichž je možnost účastníků uplatnit taková procesní práva omezená určitým procesním stadiem.¹⁸⁹ K procesním úkonům účastníků učiněným po okamžiku koncentrace správní orgán rozhodující ve věci už nepřihlíží.

Smysl zásady koncentrace spočívá právě v tom, že k určitému stadiu řízení musejí být shromážděny veškeré podklady nezbytné pro rozhodnutí, aby v řízení mohlo být na jejich základě rozhodnuto. V důsledku toho lze předejít nedůvodným průtahům, tím zajistit rychlost a hospodárnost řízení.¹⁹⁰ Avšak v praxi může docházet i k opaku, především když účastníci řízení z procesní opatrnosti předkládají před okamžikem koncentrace řadu podkladů s řízením často zcela nesouvisejících, s nimiž se musí správní orgán vypořádat.¹⁹¹

Pro správní řízení je pravidlem uplatnění zásady jednotnosti. Podle správního řádu *nestanoví-li zákon jinak, jsou účastníci oprávněni navrhopvat důkazy*

¹⁸⁶ KOPECKÝ, Martin. *Uplatňování zásad jednotnosti a koncentrace ve správním řízení*. Právní rozhledy, 2007, č. 13, s. 461–465. ISSN 1210-6410.

¹⁸⁷ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckovy právnické učebnice. s. 357. ISBN 978-807-4008-207.

¹⁸⁸ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 9. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2016. Academia iuris (C.H. Beck). s. 267. ISBN 978-807-4006-241.

¹⁸⁹ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckovy právnické učebnice. s. 357. ISBN 978-807-4008-207.

¹⁹⁰ ADAMUSOVÁ, Zuzana. *Zásada koncentrace v územním a stavebním řízení*. Právní rozhledy, 2018, č. 19, s. 674–678. ISSN 1210-6410.

¹⁹¹ FRUMAROVÁ, Kateřina, Tomáš GRYGAR, Olga POUPEROVÁ a Martin ŠKUREK. *Správní právo procesní*. V Praze: C.H. Beck, 2021. Academia iuris (C.H. Beck). s. 46. ISBN 978-80-7400-827-6.

a činit jiné návrhy po celou dobu řízení až do vydání rozhodnutí.¹⁹² Určitou výjimku zakotvenou samotným správním řádem přitom představuje zákonné omezení možnosti uvádět nové skutečnosti a navrhopvat důkazy v řízení odvolacím.¹⁹³

Zakotvení zásady koncentrace je v podstatě ponecháno na zvláštních zákonech. Jedním z takových zvláštních zákonů¹⁹⁴ je vyvlastňovací zákon.

2. Koncentrace vyvlastňovacího řízení

Vyvlastňovací řízení, jak již bylo zmíněno,¹⁹⁵ je ovládáno zásadou koncentrace. Podle vyvlastňovacího zákona platí, že námitky proti vyvlastnění a důkazy k jejich prokázání mohou být uplatněny nejpozději při ústním jednání, přičemž k později uplatněným důkazům a námitkám se nepřihlíží.¹⁹⁶ Nejvyšší správní soud hodnotí nemožnost přihlížet k opožděně učiněným procesním úkonům jako pojmový znak koncentrační zásady, *bez toho by totiž omezení procesní aktivity účastníků do určitého stadia řízení postrádalo jakýkoliv smysl a představovalo by tak nevynutitelnou právní normu.*¹⁹⁷ Lze konstatovat, že ve vyvlastňovacím řízení je ústní jednání právě tím procesním stadiem, s jehož ukončením je spojeno uplatnění zásady koncentrace. Dojde-li v řízení ke konání více ústních jednání, lze dovodit, že účastnické námitky a návrhy důkazů mohou být uplatněné i při dalších jednáních, a to až do skončení posledního jednání.¹⁹⁸

O následku koncentrace musí vyvlastňovací úřad poučit účastníky již v uvědomení o zahájení vyvlastňovacího řízení.¹⁹⁹ Pokud tak vyvlastňovací úřad neučiní, jedná se o vadu řízení. K otázce poučovací povinnosti správního orgánu Nejvyšší správní soud uvádí následující. *„Jestliže správní orgán nevyrozumí účastníka řízení o termínu a místě konání místního šetření spojeného s ústním jednáním (...), jde o vadu řízení, neboť se nemohla uplatnit zásada koncentrace řízení.“*²⁰⁰

¹⁹² § 36 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb.

¹⁹³ § 82 odst. 4 zákona č. 500/2004 Sb.

¹⁹⁴ Vedle něho např. zákon č. 183/2006 Sb. (stavební zákon) nebo č. 139/2002 Sb. (o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech).

¹⁹⁵ Část II. Kapitola 1.3 této práce.

¹⁹⁶ § 22 zákona č. 184/2006 Sb.

¹⁹⁷ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 8. 2009, č. j. 4 Ads 114/2009-49.

¹⁹⁸ KOPECKÝ, Martin. *Uplatňování zásad jednotnosti a koncentrace ve správním řízení*. Právní rozhledy, 2007, č. 13, s. 461–465. ISSN 1210-6410.

¹⁹⁹ § 22 zákona č. 184/2006 Sb.

²⁰⁰ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 3. 2004, č. j. 5 A 144/2001-59.

Podle formulace zásady koncentrace ve vyvlastňovacím zákonu se může zdát, že koncentrace řízení se vztahuje k uplatnění námitek a důkazů jen „proti vyvlastnění“, tedy tyká se jen procesních úkonů vyvlastňovaného. Jak poukazuje prof. JUDr. Martin Kopecký, CSc., při striktním výkladu tohoto ustanovení v situaci, pokud by například vyvlastnitel podal po skončení ústního jednání nové důkazy svědčící pro vyvlastnění, by se k reakci vyvlastňovaného na nové důkazní prostředky nepřihlíželo. Tak by se však pravidlo o koncentraci řízení mohlo dostat do výrazného rozporu se zásadou rovnosti účastníků řízení, což by mohlo znamenat podstatnou vadu řízení.²⁰¹ Zásada rovnosti má základ v ústavním pořádku²⁰² a na zákonné úrovni ve vztahu ke správnímu řízení je vyjádřena ve správním řádu.²⁰³ Podle správního řádu dotčené osoby mají při uplatňování svých procesních práv rovné postavení, přičemž tam, kde by rovnost těchto osob mohla být ohrožena, správní orgán musí učinit opatření k jejímu zajištění.²⁰⁴

Lze předpokládat, že pro zachování rovnosti účastníků ve vyvlastňovacím řízení je třeba vztahovat zásadu koncentrace a procesní následky s ní spojené ke všem účastníkům řízení. Zachování možnosti pro vyvlastňovatele navrhopat nové důkazy pro vyvlastnění po ukončení ústního jednání, i když disponuje předmětem řízení a řadou podkladů, musí zajistit ještě před samotným zahájením řízení, respektive před podáním žádosti.²⁰⁵ To se jeví jako neopodstatněný rozpor nejen se zásadou rovnosti, ale i se smyslem samotné zásady koncentrace vyvlastňovacího řízení. Tento nemůže být zhojen ani teoretickým nařízením dalšího ústního jednání ve vztahu k nově navrženým důkazům vyvlastnitelce, na něž by mohly být vznášené námítky a důkazy i proti vyvlastnění,²⁰⁶ jelikož by procesní nerovnost účastníků v takovém případě spočívala v tom, že provedení nových procesních úkonů proti vyvlastnění po koncentraci řízení by přímo záviselo na podání nových procesních úkonů pro vyvlastnění.

²⁰¹ KOPECKÝ, Martin. *Uplatňování zásad jednotnosti a koncentrace ve správním řízení*. Právní rozhledy, 2007, č. 13, s. 461–465. ISSN 1210-6410.

²⁰² Čl. 1 a 3 odst. 1 Ústavního zákona č. 2/1993 Sb.

²⁰³ § 7 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb.

²⁰⁴ § 7 zákona č. 500/2004 Sb.

²⁰⁵ Srov. Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 4. 2. 2021, č. j. 43 A 176/2018-34 „*V řízeních zahájených na základě žádosti je však dle ustálené judikatury NSS použití koncentrační zásady zcela namístě. V takových řízeních je především na žadateli, aby shromáždil a předložil správnímu orgánu podklady potřebné pro rozhodnutí.*“

²⁰⁶ Viz KOPECKÝ, Martin. *Uplatňování zásad jednotnosti a koncentrace ve správním řízení*. Právní rozhledy, 2007, č. 13, s. 461–465. ISSN 1210-6410.

De lege ferenda formulace zásady koncentrace řízení musí být taková, aby nemohla vyvolávat pochybnosti v jejím výkladu, obzvlášť vzhledem k povaze předmětu vyvlastňovacího řízení.

3. Přihlížení ke skutečnostem z úřední povinnosti

Vyvlastnění je možné jen za splnění ústavních a zákonných podmínek, mezi něž patří i veřejný zájem. Vyvlastňovací úřad, jakožto správní orgán příslušný k rozhodování ve věci žádosti o vyvlastnění, *je povinen v řízení zkoumat z moci úřední, zda jsou splněny zákonné podmínky pro vyhovění žádosti o vyvlastnění včetně veřejného zájmu na tomto zásahu do vlastnického práva vyvlastňovaného.*²⁰⁷ Tyto povinnosti vyplývají ze základních zásad činnosti správních orgánů²⁰⁸ a z povinnosti zjistit všechny okolnosti důležité pro ochranu veřejného zájmu.²⁰⁹ Tedy existují určité skutečnosti, na něž se nevztahuje koncentrace řízení, a to jsou zejména ty, které by mohly vést k jinému rozhodnutí ve smyslu zákonnosti a veřejného zájmu.²¹⁰ Neuplatnění námitek a důkazů před okamžikem koncentrace neznamena, že se správní orgán nemůže zabývat skutečnostmi v nich uvedenými z moci úřední. Relevantní judikatura k této otázce uvádí, že *koncentrace řízení se neuplatní, jestliže účastník řízení nemohl své námitky vznést dříve z objektivních důvodů nebo jestliže se jeho námitky týkají veřejného zájmu, jehož ochranu je správní orgán povinen zajistit z úřední povinnosti.*²¹¹

3.1. Uplatnění zásady koncentrace v odvolacím řízení

Pro případné odvolací řízení proti rozhodnutí o vyvlastnění ve smyslu zásady koncentrace se použije obecné úpravy zakotvené ve správním řádu, podle něhož *k novým skutečnostem a návrhům na provedení nových důkazů se přihlédne jen tehdy, jde-li o takové skutečnosti nebo důkazy, jež účastník nemohl uplatnit dříve. Přičemž namítá-li účastník, že mu nebylo umožněno učinit v řízení v prvním stupni určitý úkon, musí být tento úkon učiněn spolu s odvoláním.*²¹² Z hlediska výše

²⁰⁷ KOPECKÝ, Martin. *Uplatňování zásad jednotnosti a koncentrace ve správním řízení*. Právní rozhledy, 2007, č. 13, s. 461–465. ISSN 1210-6410.

²⁰⁸ § 2 odst. 1 a 4, § 3 zákona č. 500/2004 Sb.

²⁰⁹ § 50 odst. 3 zákona č. 500/2004 Sb.

²¹⁰ KOPECKÝ, Martin. *Uplatňování zásad jednotnosti a koncentrace ve správním řízení*. Právní rozhledy, 2007, č. 13, s. 461–465. ISSN 1210-6410.

²¹¹ Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 18. 2. 2021, č. j. 30 A 15/2019-107

²¹² § 82 odst. 4 zákona č. 500/2004 Sb.

uvedené úpravy odvolacího řízení lze říct, že na rozdíl od řízení před správním orgánem prvního stupně je tu uplatnění zásady koncentrace pravidlem. V řízeních, kde se zásada koncentrace uplatní ještě před vydáním rozhodnutí správním orgánem prvního stupně, to platí o to více. Nejvyšší správní soud k tomu uvádí, že *při uplatnění zásady koncentrace řízení v prvním stupni je třeba ji aplikovat i v řízení druhostupňovém – odvolacím, které ve svém souhrnu tvoří jednotný celek procesu rozhodování o právech, právem chráněných zájmech nebo povinnostech účastníků správního řízení.*²¹³

Smyslem uplatnění koncentrační zásady v odvolacím řízení dle judikatury je to, *aby veškeré podstatné skutečnosti a argumenty byly ze strany účastníků řízení uplatněny již v prvostupňovém řízení (resp. nejpozději při ústním jednání) a aby z jejich strany nedocházelo ke „schovávání es či trumfů v rukávu“ až pro odvolací řízení, kdy v podstatě jedinou možnou reakcí ze strany odvolacího správního orgánu pak je zrušení rozhodnutí a vrácení věci správnímu orgánu I. stupně k doplnění dokazování (novému projednání a rozhodnutí).*²¹⁴

Koncentrační zásada odvolacího řízení však není absolutní, neboť správní řád stanoví výjimku pro procesní úkony, jež účastníci nemohli uplatnit před odvolacím řízením. Typicky půjde o námitky vztahující se k důvodům a argumentaci správního orgánu obsažené až v odůvodnění prvostupňového rozhodnutí.²¹⁵

Pokud jde o úkon, jehož učinění nebylo účastníkovi umožněno v řízení v prvním stupni. Musí se jednat o takový úkon, který účastník hodlal v řízení učinit, ale bylo mu v tom zabráněno správním orgánem.²¹⁶

Vzhledem k poměrně širokému okruhu možných účastníků vyvlastňovacího řízení,²¹⁷ je na místě připomenout, že podle judikatury Nejvyššího správního soudu se zásada koncentrace stanovená pro odvolací řízení neuplatní na posouzení účastenství. Z toho důvodu, že *okruh účastníků řízení musí správní orgán zjišťovat z úřední povinnosti ve všech částech řízení (tedy i v rámci odvolacího řízení) a že nelze uplatnit zásadu koncentrace řízení tam, kde má správní orgán povinnost zjistit*

²¹³ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 7. 2. 2007, č. j. 3 As 63/2006-136

²¹⁴ Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 4. 2. 2021, č. j. 43 A 176/2018-34

²¹⁵ Srov. např. rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 23. 10. 2013, č. j. 30 A 56/2012-65; případně komentář k ustanovení § 82 zákona č. 500/2004 Sb.: POTĚŠIL, Lukáš. In: POTĚŠIL, Lukáš. *Správní řád: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-804-7.

²¹⁶ POTĚŠIL, Lukáš. § 82 [Náležitosti odvolání]. In: POTĚŠIL, Lukáš. *Správní řád: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-804-7.

²¹⁷ Viz část II. Kapitola 1.2 této práce

všechny rozhodné okolnosti z úřední povinnosti, je nutno tuto výjimku z koncentrační zásady vztáhnout i na otázku účastenství v řízení.²¹⁸

Další výjimku z koncentrace odvolacího řízení představuje ustanovení správního řádu upravující rozsah přezkoumání napadeného rozhodnutí a jemu předcházejícího řízení odvolacím orgánem.²¹⁹ Podle něho musí správní orgán vždy přezkoumat napadené rozhodnutí a jemu předcházející řízení z pohledu zákonnosti. Pro odvolací správní orgán jako strážce zákonnosti rozhodnutí pak nepřipadá v úvahu, aby nepřihlédl i ke skutečnostem a důkazům, které mohl účastník uplatnit dříve, jež však mají vliv na zákonnost rozhodnutí.²²⁰ Přitom dle judikatury Nejvyššího správního soudu střet ustanovení § 82 odst. 4 a § 89 odst. 2 správního řádu musí být posuzován z perspektivy toho, že správní řád stanoví zásadu materiální pravdy, nevyplývá-li ze zákona něco jiného. *Zásada formální pravdy je tedy výjimkou a jako taková musí být vykládána restriktivně.* Proto se při pochybnostech uplatní výklad, který zásadu koncentrace omezuje.²²¹

4. Koncentrace a rozšíření vyvlastnění vyvlastňovaným

Vzhledem k tomu, že vyvlastňovací zákon nevymezuje povahu procesního úkonu, kterým se vyvlastňovaný může domáhat výjimky ze zásady proporcionality vyvlastnění, tedy rozšíření vyvlastnění, není jednoznačné ani to, zda se na tento úkon uplatní zásada koncentrace. Odpověď na tuto otázku bude záviset na tom, zda je možné považovat požadavek vyvlastňovaného na rozšíření předmětu řízení za námitku proti vyvlastnění, k jejímuž podání se po ústním jednání nepřihlíží. Nejvyšší správní soud se ve své judikatuře k tomuto postavil tak, že *požadavek na rozšíření vyvlastnění je nutno posoudit jako námitku proti vyvlastnění, a proto se i na tuto námitku vztahuje zásada koncentrace řízení.*²²² Svoji podstatou návrh na rozšíření vyvlastnění představuje v některém smyslu určitou formu ochrany vyvlastňovaného a současně se jedná o procesní úkon, kterým se disponuje se

²¹⁸ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 5. 2017, č. j. 9 As 154/2016-31

²¹⁹ § 89 odst. 2 zákona č. 500/2004 Sb.

²²⁰ JEMELKA, Luboš, PONDĚLÍČKOVÁ, Klára, BOHADLO, David. § 82 [Náležitosti odvolání]. In: JEMELKA, Luboš. *Správní řád: komentář*. 6. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckova edice komentované zákony. s. 538. ISBN ISBN978-80-7400-751-4.

²²¹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 8. 2019, č. j. 8 As 306/2018-38

²²² Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 5. 2015, č. j. 6 As 68/2015-32, a to s odkazem na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 3. 2006, č. j. 3 As 35/2005–63 vztahující k úpravě rozšíření vyvlastnění zakotvené v zrušeném stavením zákona č. 183/2006 Sb.

samotným předmětem řízení.²²³ Při posouzení této otázky je třeba znovu se obrátit k zásadě rovnosti účastníků. Jak již bylo výše uvedeno, pro zachování rovnosti účastníků ve vyvlastňovacím řízení je třeba vztahovat zásadu koncentrace a procesní následky s ní spojené ke všem účastníkům, právě proto ani tento procesní úkon nemůže být učiněn po ukončení ústního jednání, bylo-li nařízeno více jednání, tak po posledním z nich.

²²³ GRYGAR, Tomáš, Kateřina FRUMAROVÁ, Ondřej HORÁK a Marek MASARIK. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). s 53. ISBN 978-807-5989-680.

IV. Zásada ústnosti vyvlastňovacího řízení ve světle judikatury

Jedním ze specifíků vyvlastňovacího řízení, jak již bylo výše uvedeno, je uplatnění tzv. zásady ústnosti projevující se v obligatorním nařízení ústního jednání. Specifičnost spočívá právě v tom, že správní řízení je obecně ovládáno zásadou písemnosti. Nařízení ústního jednání je tedy z pohledu procesního správního práva výjimkou, neboť podle správního řádu ho správní orgán provádí pouze ve dvou případech: pokud *to stanoví zákon a dále tehdy, jestliže je to ke splnění účelu řízení a uplatnění práv účastníků nezbytné.*²²⁴ Podle judikatury Nejvyššího správního soudu *ústní jednání před správním orgánem není obligatorní součástí správního řízení a nařizuje se pouze za splnění některé z uvedených podmínek.*²²⁵

Z pohledu vyvlastňovacího řízení není dán prostor pro uvážení správního orgánu, zda ústní jednání nařídí, či ne, neboť vyvlastňovací zákon je v tomto případě vůči správnímu řádu úpravou *lex specialis*, která stanoví vyvlastňovacímu úřadu povinnost k nařízení ústního jednání *ex lege*.

Účelem ústního jednání ve spojení s použitím zásady bezprostřednosti je ochrana subjektivních práv účastníků řízení, především kvůli možnosti uplatňovat jejich práva a oprávněné zájmy. Na ústním jednání účastníci mohou být přímo slyšeni, mají právo se na něm vyjádřit a mohou být přítomni probíhajícímu dokazování, jež je právě s ústním jednáním obvykle spojeno.²²⁶ Druhý účel ústního jednání se vztahuje k dosažení účelu správního řízení ve spojení s požadavkem zjištění materiální pravdy, tedy stavu, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu nezbytném pro soulad úkonů správního orgánu s požadavkem zásady zákonnosti.^{227, 228}

Ve vztahu k vyvlastňovacímu řízení lze konstatovat, že s ohledem na povahu a předmět řízení zákonodárce zvolil obligatorní nařízení ústního jednání

²²⁴ § 49 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb.

²²⁵ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 4. 2016, č. j. 3 As 260/2015-58

²²⁶ POTĚŠIL, Lukáš. *Nařízení ústního jednání o přestupku*. Právní rozhledy, 2017, č. 23–24, s. 818–823. ISSN 1210-6410.

²²⁷ § 3 zákona č. 500/2004 Sb.

²²⁸ POTĚŠIL, Lukáš. *Nařízení ústního jednání o přestupku*. Právní rozhledy, 2017, č. 23–24, s. 818–823. ISSN 1210-6410.

jako nástroj umožňující účastníkům účinně a bezprostředně hájit svá práva a oprávněné zájmy, popřípadě i dohodnout se.

Absence ústního jednání, jehož konání je ze zákona povinné, lze zpravidla považovat za vadu správního řízení, která může mít vliv na zákonnost rozhodnutí správního orgánu.²²⁹

1. Nařízení ústního jednání, uvědomění účastníků a omluva z jednání

Vyvlastňovací zákon stanoví, že vyvlastňovací úřad musí nařídít ústní jednání tak, aby byli účastníci a další osoby, jejichž přítomnost je třeba,²³⁰ uvědoměni nejméně patnáct dní přede dnem jeho konání, a aby se ústní jednání konalo ve lhůtě nejpozději šedesáti dnů ode dne odeslání uvědomění o zahájení vyvlastňovacího řízení.²³¹ V tomto ohledu lze s odkazem na judikát Nejvyššího správního soudu uvést, že vyvlastňovací úřad (jakožto správní orgán) musí při doručování písemností *v průběhu řízení zvažovat i možnost doručení fikcí a přizpůsobit tomu načasování svých procesních úkonů.*²³²

Oproti předchozí úpravě zákonného požadavku kladeného k termínu ústního jednání došlo v důsledku novelizace²³³ zákona o vyvlastnění ke zkrácení minimální lhůty pro uvědomění účastníků o termínu konání ústního jednání z třiceti dnů na patnáct, spolu s tím i k zavedení povinnosti vyvlastňovacího úřadu nařídít ústní jednání do šedesáti dnů od zaslání uvědomění o zahájení řízení. Cílem této změny bylo urychlení celého vyvlastňovacího řízení a lze předpokládat, že zavedením jasně stanovených časových hranic k tomu i dojde.

Ve vztahu k nařízení ústního jednání je na místě připomenout i důvody pro omluvu z ústního jednání a popřípadě následné odročení jednání na žádost účastníků řízení. K tomu Nejvyšší správní soud uvádí, že posouzení důvodnosti omluvy nebo důležitosti příčin bránících účastníkovi řízení v účasti u ústního jednání spadá do diskrečního oprávnění svěřeného správnímu orgánu.²³⁴ Za náležitou omluvu dle judikatury správních soudů lze považovat jen takovou, *kteřá by skutečně znemožňovala účastníkovi hájit jeho práva při nařízeném správním*

²²⁹ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckovy právnické učebnice. s. 355. ISBN 978-807-4008-207.

²³⁰ Zpravidla se jedná o znalci, které vypracovávali znalecké posudky k vyvlastňované nemovitosti § 22 odst. 1 zákona č. 184/2006 Sb.

²³² Srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 10. 2020, č. j. 1 As 218/2019-28.

²³³ Zákon č. 403/2020 účinný od 1. ledna 2021.

²³⁴ Srov. např.: rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 5. 2008, č. j. 2 As 16/2008–41.

řízení. Za takový případ se dá jistě považovat hospitalizace nebo jiné důvody prokazatelně zamezující pohybu osoby, tedy znemožňující dostavit se na místo nařízeného jednání.²³⁵

Pro případ, že na straně účastníka nebo osoby, jejíž přítomnost je potřebná, vznikne důvod pro odročení ústního jednání, může se požádat vyvlastňovací úřad o změnu termínu jeho konání, přitom však je nutné, aby takový důvod doložil. K otázce doložení důvodu Nejvyšší správní soud judikoval, že *je-li omluva z ústního jednání založena na zcela obecném důvodu a není ničím podložena, není správní orgán povinen ji podrobně hodnotit ani vyzývat obviněného k doplnění důvodů, pro které se omlouvá. Správní orgán rovněž není povinen obviněného vyrozumět o tom, že jeho omluvu shledal nedůvodnou.*²³⁶

Lze se domnívat, že dospěje-li vyvlastňovací úřad k tomu, že odročení jednání za okolností konkrétního případu je na místě, jednání odročí, avšak za podmínky respektování lhůt stanovených vyvlastňovacím zákonem.

2. Zásady veřejnosti a neveřejnosti ústního jednání

V souladu s obecnou úpravou je ústní jednání ve správním řízení, na rozdíl od řízení soudního, zásadně neveřejné. Nicméně správní řád zakotvuje výjimky ze zásady neveřejnosti jednání v případech, kdy to stanoví zvláštní zákon nebo pokud to za zákonných podmínek určí správní orgán.²³⁷ Vyvlastňovací zákon neobsahuje zvláštní úpravu této otázky, a proto pro určení, zda se ústní jednání ve vyvlastňovacím řízení bude konat v přítomnosti, či nepřítomnosti veřejnosti, se subsidiárně použije správní řád.

Vyvlastňovací úřad tak z moci úřední může určit, že ústní jednání bude veřejné, přitom *musí dbát na ochranu utajovaných informací a na ochranu práv účastníků, zejména práva na ochranu osobnosti, ale i na ochranu mravnosti.* Kromě toho každý účastník řízení, kterému má rozhodnutí vyvlastňovacího úřadu založit, změnit nebo zrušit právo nebo povinnost, může sám navrhnout, aby ústní jednání bylo veřejné.²³⁸ Byl-li podán takový návrh, *správní orgán je obligatorně povinen uskutečnit ústní jednání v podobě veřejného ústního jednání,*²³⁹ nemůže-li tím být

²³⁵ Srov. např. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 20. 4. 2019, č. j. 30 A 16/2018–59.

²³⁶ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 11. 2018, č. j. 5 As 219/2017-28.

²³⁷ § 49 odst. 2 zákona č. 500/2004 Sb.

²³⁸ § 49 odst. 3 zákona č. 500/2004 Sb.

²³⁹ Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 29. 3. 2012, č. j. 15 A 18/2010-88.

způsobená újma ostatním účastníkům, obdobně se použije i ustanovení o ochraně utajovaných informací a práv účastníků.²⁴⁰ O návrhu účastníka řízení na uskutečnění veřejného ústního jednání vyvlastňovací úřad rozhoduje usnesením, které se pouze poznamenává do spisu.

Pokud je ústní jednání veřejné, mohou být z důvodu ochrany mravnosti z účasti vyloučeny nezletilé osoby.²⁴¹ Vzhledem k předmětu vyvlastňovacího řízení však, na rozdíl například od řízení o přestupku, lze předpokládat, že k této situaci v praxi nedochází často.

Bez ohledu na to, zda ústní jednání je veřejné, či není, se ho může zúčastnit podpůrce účastníka.²⁴² Právní institut nápomoci při rozhodování (poskytování podpory) je upraven v občanském zákoníku.²⁴³ V rámci ústního jednání může podpůrce uplatňovat jen práva vysloveně mu přiznaná správním řádem, zejména konzultovat s účastníkem při jednání, namítat neplatnost právního jednání učiněného podporovaným účastníkem a nahlížet do spisu spolu s účastníkem v případě, že ten není zastoupen.²⁴⁴

3. Protokol o ústním jednání

O ústním jednání, jakož i o jiných úkonech řízení, při nichž dochází ke styku správního orgánu s účastníky řízení, se sepisuje protokol.²⁴⁵ Protokol musí obsahovat následující náležitosti:

- místo, čas a označení úkonu, který je předmětem zápisu,
- jméno, příjmení, datum narození a místo trvalého pobytu přítomných osob,
- vylíčení průběhu ústního jednání,
- označení orgánu a jméno, příjmení a funkci nebo služební číslo oprávněné úřední osoby, která tento úkon provedla.²⁴⁶

Sepsaný protokol podepisuje oprávněná úřední osoba, popřípadě osoba pověřená k sepsání protokolu, dále všechny osoby, které se ústního jednání zúčastnily. Odepře-li někdo z přítomných protokol podepsat, zaznamená se tato

²⁴⁰ § 49 odst. 3 zákona č. 500/2004 Sb.

²⁴¹ § 49 odst. 2 zákona č. 500/2004 Sb.

²⁴² § 49 odst. 5 zákona č. 500/2004 Sb.

²⁴³ § 45 a násl. zákona č. 89/2012 Sb.

²⁴⁴ § 36 odst. 4, §38 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb.

²⁴⁵ § 18 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb.

²⁴⁶ § 18 odst. 2 zákona č. 500/2004 Sb.

skutečnost do protokolu, stejně tak i důvody odepření a námitky proti jeho obsahu.²⁴⁷ Podle judikatury Nejvyššího správního soudu *protokol o ústním jednání sepsaný správním orgánem, který splňuje výše uvedené náležitosti, je veřejnou listinou. Přitom mezi obligatorní náležitosti protokolu nepatří podpis osoby, která se jednání zúčastnila, avšak bez udání důvodů odmítla protokol podepsat.*²⁴⁸

K obsahu ústního jednání a jeho zaznamenání do protokolu relevantní judikatura uvádí, že *obsah námitek účastníka řízení přednesených při ústním jednání je určen především obsahem ústního přednesu, nikoliv obsahem písemného záznamu v protokolu o ústním jednání.*²⁴⁹ Avšak po praktické stránce lze předpokládat, že v případě navazujícího odvolacího či soudního řízení prokazování skutečného obsahu ústního přednesu může být docela složité, obzvláště v situaci, když nejsou nezávislí svědci. Přínosné za takových okolností může být použití technických prostředků k zachycení průběhu ústního jednání. Jak v téže věci stanovil Krajský soud v Praze, *zvuková nahrávka pořízená skrytě soukromou osobu (účastníkem řízení) zachycující výlučně průběh ústního jednání nařízeného v rámci správního řízení je přípustným důkazním prostředkem v soudním řízení správním.*²⁵⁰ Podle judikatury Nejvyššího soudu ve správním řízení není vyloučeno ani provedení důkazu soukromě pořízeným kamerovým záznamem.²⁵¹

Podle rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem *za situace, kdy orgán prvního stupně ve svém vyjádření k odvolání potvrdil, že při ústním jednání byly žalobcem uvedeny skutečnosti, které nebyly zaznamenány do protokolu, nemůže ze strany odvolacího orgánu obstát pouhý odkaz na nutnost uplatnění námitek do protokolu při jeho podpisu.* Podle soudu se odvolací orgán ve svém rozhodnutí musí *důsledně vypořádat se zjištěnými skutečnostmi a posoudit, zda v daném případě došlo k nesprávnému postupu při protokolaci, a pokud ano, zda případné pochybení mohlo mít vliv na zákonnost rozhodnutí ve věci samé.*²⁵²

Osoby, kterých se přímo dotýká obsah protokolu o ústním jednání, mohou bezprostředně po seznámení s protokolem podat proti jeho obsahu stížnost,²⁵³ a to písemně nebo ústně u vedoucího řízení vyvlastňovacího úřadu. Při vyřízení stížnosti úřad postupuje podle úpravy zakotvené ve správním řádu.²⁵⁴

²⁴⁷ § 18 odst. 3 zákona č. 500/2004 Sb.

²⁴⁸ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 4. 2015, č. j. 1 As 12/2015-30.

²⁴⁹ Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 8. 3. 2016, č. j. 46 A 20/2014-88.

²⁵⁰ Tamtéž.

²⁵¹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 11. 2011, č. j. 2 As 45/2010-68.

²⁵² Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 29. 8. 2011, č. j. 42 A 1/2010-30.

²⁵³ § 18 odst. 4 zákona č. 500/2004 Sb.

²⁵⁴ § 175 zákona č. 500/2004 Sb.

4. Jazyk ústního jednání a zajištění tlumočnicka

Úředním jazykem ve správním řízení je čeština. V návaznosti na to, že účastníkem vyvlastňovacího řízení může být osoba neovládající český jazyk, je třeba věnovat určitou pozornost právní úpravě a současné praxi týkající se použití institutu tlumočnicka ve vztahu k ústnímu jednání.

Institut tlumočnicka ve vztahu ke správnímu řízení je obecně upraven správním řádem, podle něhož *každý, kdo prohlásí, že neovládá jazyk, jímž se vede jednání, má právo na tlumočnicka zapsaného v seznamu tlumočnicků, kterého si obstará na své náklady. V řízení o žádosti si žadatel, který není občanem České republiky, obstará tlumočnicka na své náklady sám, nestanoví-li zákon jinak.*²⁵⁵ Z tohoto ustanovení lze dovodit, že právo na tlumočnicka v řízení nemůže být odepřeno, prohlásí-li účastník, že neovládá český jazyk. Přitom obstarat a hradit náklady na tlumočnicka musí každý samostatně. Podle judikatury nejvyššího správního soudu, pokud účastník svého práva nevyužije, nemůže se dovolávat toho, že napadenému správnímu rozhodnutí neporozuměl.²⁵⁶

V případě, že vyvlastňovaný prohlásí, že neovládá jednací jazyk, má obstarat tlumočnicka na své náklady. Avšak tyto náklady musí být zařazené do nákladů účelně vynaložených v souvislosti s vyvlastněním a následně vyvlastňovanému nahrazené vyvlastnitelem.

²⁵⁵ § 16 odst. 3 zákona 500/2004 Sb.

²⁵⁶ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 8. 2009, č. j. 4 Ads 100/2009-73.

V. Soudní přezkum rozhodnutí o vyvlastnění

Soudní ochrana proti rozhodnutí o vyvlastnění může probíhat ve dvou rovinách vyplývajících z podstaty správního aktu, kterým se rozhoduje jak o zásahu do vlastnického práva vyvlastňovaného, tak i o náhradě, kterou mu v souvislosti s tímto zásahem musí poskytnout vyvlastnitel. Je zde na místě hovořit o tzv. systému duální soudní ochrany, kdy v současné době²⁵⁷ jsou k soudní ochraně příslušné dílem soudy správní a dílem soudy civilní.²⁵⁸ Z vyvlastňovacího zákona plyne,²⁵⁹ že správnímu soudnictví náleží přezkum výroků o vyvlastnění v řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu k projednání výroků o náhradě za vyvlastnění, přitom je stanovena příslušnost soudů civilních podle části páté občanského soudního řádu.

Pro určení příslušnosti k projednání a rozhodování ve věci civilního nebo správního soudnictví je rozhodující soukromoprávní nebo veřejnoprávní povaha zásahu do vlastnického práva, nikoliv však právní povaha vlastnického práva samotného.²⁶⁰

Výrok o vyvlastnění má veřejnoprávní povahu, a to především z důvodu, že se nejedná o spor o vlastnickém právu mezi vyvlastnitelem a vyvlastňovaným (osob z pohledu soukromého práva v postavení rovném), ale o přezkum rozhodnutí o vyvlastnění. Podle ustálené judikatury Nejvyššího správního soudu subjekty právního vztahu jsou v tomto případě toliko vyvlastňovány a stát reprezentovaný vyvlastňovacím úřadem, který předmětné rozhodnutí vydal. Přičemž vyvlastňovaný a úřad nevstupují do tohoto právního vztahu v postavení rovném „dobrovolně na základě oboustranně shodné vůle směřující k založení tohoto vztahu“, ale správní orgán (jakožto představitel moci veřejné) jednostranně správním aktem svou vůli vnucuje vyvlastňovanému.²⁶¹

Výrok o náhradě za vyvlastnění naopak má povahu soukromoprávní, neboť na rozdíl od vyvlastnění jsou subjekty náhradového právního vztahu vyvlastnitel

²⁵⁷ Od účinnosti zákona č. 405/2012 Sb.

²⁵⁸ FRUMAROVÁ, Kateřina. *Soudní ochrana ve věcech vyvlastnění, její specifika a problematické aspekty*. Bulletin advokacie, 2020, č. 6, s. 23–32. ISSN 1210-6348

²⁵⁹ § 28 odst. 1 zákona č. 184/2006 Sb.

²⁶⁰ Usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 10. 2004, č. j. 4 As 47/2003-125.

²⁶¹ Srov. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 7. 2021, č. j. 1 As 176/2019-53 a usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 10. 2004, č. j. 4 As 47/2003–50 či usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 5. 5. 2005, č. j. Konf 81/2004–12.

a vyvlastňovaný, jež jsou v rámci tohoto vztahu v rovném postavení. Přičemž účel tohoto vztahu spočívá v „dosažení základního smyslu soukromého práva, tedy v znovuoobnovení rovnováhy zúčastněných zájmů, tj. v tomto případě opětovné nastolení majetkové rovnováhy mezi soukromými subjekty“.²⁶²

1. Žaloba proti výroku o vyvlastnění

Soudní ochrana proti výroku o vyvlastnění je poskytována správními soudy v řízení žalobě proti rozhodnutí správního orgánu. Právní úprava této žaloby je ukotvena v soudním řádu správním²⁶³ a v tomto případě je modifikována zákonem o vyvlastnění.²⁶⁴

1.1. Žalobní legitimace

Aktivní legitimace k podání žaloby podle soudního řádu správního²⁶⁵ přísluší tomu, kdo tvrdí, že byl rozhodnutím správního orgánu zkrácen na svých veřejných subjektivních hmotných právech přímo nebo v důsledku porušení takových práv v předcházejícím řízení.^{266, 267} Přitom se nejedná o to, zda správní akt založil, zrušil nebo závažně určil práva a povinnosti žalobce, ale o to, zda se podle tvrzení žalobce tento jednostranný úkon správního orgánu negativně projevil v jeho právní sféře.²⁶⁸ V návaznosti na existenci negativního dopadu rozhodnutí o vyvlastnění do právní sféry žalobce mohou být aktivně legitimováni k podání této žaloby vyvlastnitel, vyvlastňovaný a třetí osoby, jejichž práva spojená s vyvlastněnou nemovitostí zanikla.

Žalobu může podat i osoba, o jejichž hmotných subjektivních právech a povinnostech se v předcházejícím vyvlastňovacím řízení nerozhodovalo, ale byla

²⁶² Usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 10. 2004, č. j. 4 As 47/2003-125.

²⁶³ § 65 a násl. zákona č. 150/2002 Sb.

²⁶⁴ Odkladný účinek žaloby dle § 28 odst. 4 zákona č. 184/2006 Sb. a právní následky zrušení rozhodnutí ve výroku o vyvlastnění dle § 28 odst. 2 zákona č. 184/2006 Sb.

²⁶⁵ § 65 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb.

²⁶⁶ Srov. § 2 zákona č. 150/2002 Sb.

²⁶⁷ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckovy právnické učebnice. s. 489. ISBN 978-807-4008-207.

²⁶⁸ Usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 3. 2005, č. j. 6 A 25/2002-42.

účastníkem řízení a tvrdí, že postupem úřadu byla na svých *procesních*²⁶⁹ právech zkrácena takovým způsobem, že to mohlo mít za následek nezákonné rozhodnutí.²⁷⁰

Aktivně legitimován k podání žaloby²⁷¹ je i tzv. opomenutý účastník (*zejména některá z třetích osob mající práva k vyvlastňované nemovitosti, jež mají zaniknout*)²⁷² – tedy osoba, o jejíž hmotných subjektivních právech a povinnostech se v předcházejícím vyvlastňovacím řízení nerozhodovalo a se kterou správní orgán v předcházejícím řízení nejednal jako s účastníkem, ačkoli podle zákona účastníkem v daném správním řízení byla a náležela jí tak práva a povinnosti účastníka správního řízení, pokud tvrdí, že postupem správního orgánu byla zkrácena na právech, která jí přísluší, takovým způsobem, že to mohlo mít za následek nezákonné rozhodnutí.²⁷³

Soudní řád správní zakotvuje i zvláštní aktivní žalobní legitimaci, jež není spojená ani s negativním dopadem do právní sféry žalobce ani s účastnictvím v předcházejícím řízení, nýbrž s ochranou veřejného zájmu. Žalobu proti rozhodnutí o vyvlastnění k ochraně veřejného zájmu mohou podat: nejvyšší státní zástupce, pokud k tomu shledá závažný veřejný zájem, a veřejný ochránce práv, jestliže k tomu závažný veřejný zájem prokáže.

Pasivně procesně legitimovaným a zároveň jediným účastníkem v řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu kromě žalobce je správní orgán, který rozhodoval v posledním stupni o odvolání jako o posledním přípustném řádném opravném prostředku správního řízení, nebo správní orgán, na který jeho působnost přešla.²⁷⁴ V tomto případě se bude jednat o krajský úřad, jemuž příslušelo rozhodování o odvolání proti prvostupňovému rozhodnutí vyvlastňovacího úřadu.

1.2. Nepřípustnost žaloby

Před rozhodováním ve věci samé soud nejprve zkoumá, zda je žaloba přípustná.²⁷⁵ Podle úpravy zakotvené soudním řádem správním je žaloba proti rozhodnutí správního orgánu nepřípustná:

²⁶⁹ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckovy právnické učebnice. s. 489. ISBN 978-807-4008-207.

²⁷⁰ § 65 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb.

²⁷¹ Podle § 65 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb.

²⁷² FRUMAROVÁ, Kateřina. *Soudní ochrana ve věcech vyvlastnění, její specifika a problematické aspekty*. Bulletin advokacie, 2020, č. 6, s. 23–32. ISSN 1210-6348

²⁷³ Srov. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 12. 2003, č. j. 7 A 56/2002-54.

²⁷⁴ § 69 zákona č. 150/2002 Sb.

²⁷⁵ § 46 odst. 1 písm. d) zákona č. 150/2002 Sb.

- pokud žalobce nevyčerpal v předcházejícím řízení před správním orgánem řádné opravné prostředky, připouští-li je zvláštní zákon.²⁷⁶ Ve smyslu vyvlastňovacího řízení je takovýmto řádným ochranným prostředkem odvolání, přičemž s ohledem na možnost odvolat se jen do jednoho z výroků rozhodnutí je třeba, aby odvoláním byl napaden výrok o vyvlastnění, resp. veškeré jeho části, jež požaduje žalobce následně přezkoumat soudem,²⁷⁷
- pokud je žaloba směřována proti rozhodnutí správního orgánu v soukromoprávní věci vydanému v mezích zákonné pravomoci správního orgánu.²⁷⁸ V ohledu přezkumu rozhodnutí o vyvlastnění správními soudy by se mohlo jednat o nepřípustnost žaloby směřující proti výroku o náhradě, když k projednání této soukromoprávní věci jsou příslušné civilní soudy dle podmínek části páté občanského soudního řádu,
- pokud jediným důvodem žaloby je tvrzená nicotnost napadeného rozhodnutí, nedomáhal-li se žalobce vyslovení této nicotnosti v řízení před správním orgánem,²⁷⁹
- pokud žaloba směřuje jen proti důvodům rozhodnutí,²⁸⁰
- pokud se žalobce domáhá přezkoumání rozhodnutí, jehož přezkoumání je ze zákona vyloučeno,²⁸¹
- v případě, že se jedná o žalobou podanou ze zvláštní žalobní legitimace k ochraně veřejného zájmu, je nepřípustná, pokud v téže věci již ze stejných právních důvodů podal žalobu někdo jiný nebo právní důvody uplatňované v ní byly uplatněny v téže věci v jiné žalobě a jež byly soudem zamítnuté.²⁸²

1.3. Náležitosti žaloby a dispoziční zásada

²⁷⁶ § 68 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb.

²⁷⁷ FRUMAROVÁ, Kateřina. *Soudní ochrana ve věcech vyvlastnění, její specifika a problematické aspekty*. Bulletin advokacie, 2020, č. 6, s. 23–32. ISSN 1210-6348

²⁷⁸ § 68 písm. b) zákona č. 150/2002 Sb.

²⁷⁹ § 68 písm. c) zákona č. 150/2002 Sb.

²⁸⁰ § 68 písm. d) zákona č. 150/2002 Sb.

²⁸¹ § 68 písm. e) zákona č. 150/2002 Sb.

²⁸² §66 odst. 5, 6 zákona č. 150/2002 Sb.

Vedle obecných náležitostí podání²⁸³ žaloba proti rozhodnutí o vyvlastnění musí obsahovat:²⁸⁴

- označení napadeného rozhodnutí a den jeho doručení;
- označení osob na řízení zúčastněných, jsou-li známé;
- označení výroků rozhodnutí, které žalobce napadá;
- žalobní body, z nichž musí být patrné, z jakých skutkových a právních důvodů považuje žalobce tyto výroky za nezákonné nebo nicotné. Žalobce může kdykoli v průběhu řízení tyto žalobní body omezit, přitom rozšíření žaloby na dosud nenapadené výroky a o další žalobní body je omezeno lhůtou pro podání žaloby;
- označení důkazů, jež žalobce navrhuje přednést k prokázání svých tvrzení;
- návrh výroku rozsudku.

Soudní řízení je ovládáno dispoziční zásadou projevující se v tom, že soud přezkoumává žalobou napadené výroky rozhodnutí pouze v mezích žalobních bodů.²⁸⁵ V tomto ohledu, jak v ustálené judikatuře konstatoval Nejvyšší správní soud, je žalobce právě ten, kdo je povinen vylicít, *jakých konkrétních nezákonných kroků, postupů, úkonů, úvah, hodnocení či závěrů se měl správní orgán vůči němu dopustit v procesu vydání napadeného rozhodnutí či přímo rozhodnutím samotným, a rovněž je povinen ozřejmit svůj právní náhled na to, proč se má jednat o nezákonnosti*²⁸⁶ a je na něm, *aby v zákonné lhůtě soustředil důvody, v jejichž mezích má být rozhodnutí soudem zkoumáno*, a také to, zda rozhodnutí, jimž byl dotčen, *akceptuje, či zda se proti němu bude bránit u soudu.*²⁸⁷

1.4. Lhůta pro podání žaloby

Soudní řád správní stanoví dvouměsíční lhůtu pro podání žaloby proti rozhodnutí správního orgánu. Tato lhůta začíná běžet oznámením rozhodnutí žalobci, a to buď doručením písemného vyhotovení nebo jiným zákonným

²⁸³ § 37 odst. 2 a 3 zákona č. 150/2002 Sb.

²⁸⁴ § 71 zákona č. 150/2002 Sb.

²⁸⁵ § 75 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb.

²⁸⁶ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 12. 2005, č. j. 2 Azs 92/2005–58

²⁸⁷ Usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 3. 2011 č.j. 7 Azs 79/2009–84

způsobem.²⁸⁸ Přitom je na místě připomenout, že vyvlastňovacím zákonem je vyloučeno oznámení rozhodnutí ústním vyhlášením.²⁸⁹ V případě, že soud rozhodující v civilním řízení toto řízení zastavil z důvodu, že šlo o věc, v níž měla být podána žaloba proti rozhodnutí správního orgánu, může ten, kdo takovou žalobu v civilním řízení podal, podat u příslušného soudu žalobu ve správním soudnictví do jednoho měsíce od právní moci rozhodnutí o zastavení. V takovém případě platí, že žaloba byla podána dnem, kdy došla soudu rozhodujícímu v civilním řízení.²⁹⁰ Pro podání žaloby k ochraně veřejného zájmu je stanovena tříletá lhůta od právní moci napadeného rozhodnutí.²⁹¹ Prominutí zmeškání lhůty pro podání žaloby je soudním řádem správním vyloučeno.²⁹²

1.5. Odkladný účinek žaloby

Podání žaloby proti rozhodnutí správního orgánu podle obecné úpravy nemá odkladný účinek, pokud zákon nestanoví jinak.²⁹³ Vyvlastňovací zákon, jakožto zákon zvláštní, přitom stanoví, že žaloba podaná vyvlastňovaným proti výroku o vyvlastnění má odkladný účinek.²⁹⁴ Nicméně i k této zvláštní úpravě existuje zvláštní úprava. Podle zákona o urychlení výstavby tak soud žalobě proti rozhodnutí podle zákona o vyvlastnění přizná na návrh žalobce po vyjádření žalovaného odkladný účinek, *jestliže je žalobce závažně ohrožen ve svých právech a přiznání odkladného účinku se nedotkne nepřiměřeným způsobem nabytých práv třetích osob a není v rozporu s veřejným zájmem.*²⁹⁵ Pro případy dané touto speciální úpravou je vyloučen odkladný účinek žaloby přímo ze zákona.

Je-li tedy žalobcem osoba odlišná od vyvlastňovaného, použije se obecné úpravy, podle níž soud může na návrh žalobce přiznat odkladný účinek žalobě, *pokud výkon nebo jiné právní následky rozhodnutí znamenaly pro žalobce nepoměrně větší újmu, než jaká přiznáním odkladného účinku může vzniknout jiným osobám, a jestliže to nebude v rozporu s důležitým veřejným zájmem.*²⁹⁶

²⁸⁸ § 72 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb.

²⁸⁹ § 25 odst. 1 zákona č. 184/2006 Sb.

²⁹⁰ § 72 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb.

²⁹¹ § 72 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb.

²⁹² § 72 odst. 4 zákona č. 150/2002 Sb.

²⁹³ § 73 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb.

²⁹⁴ § 28 odst. 4 zákona č. 184/2006 Sb.

²⁹⁵ § 4 zákona č. 416/2009 Sb.

²⁹⁶ § 73 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb.

Přiznáním odkladného účinku se pozastavují do skončení soudního řízení, popřípadě do zrušení usnesení o jeho přiznání, účinky napadeného rozhodnutí.²⁹⁷ Z pohledu ustálené judikatury Nejvyššího správního soudu přiznání odkladného účinku musí být vyhrazeno pro ojedinělé případy, takový přístup je odůvodněn především tím, že soud před vlastním rozhodnutím o merituu věci prolamuje právní účinky pravomocného rozhodnutí, na které, dokud není zrušeno, je třeba hledět jako na zákonné a věcně správné.²⁹⁸

1.6. Rozhodnutí

Nedošlo-li ze zákonných důvodů k odmítnutí žalobního návrhu²⁹⁹ anebo k zastavení řízení,³⁰⁰ soud přistoupí k rozhodování ve věci samé.

Při přezkoumání napadeného rozhodnutí o vyvlastnění soud vychází ze skutkového a právního vztahu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu.³⁰¹

Dospěje-li soud k závěru, že žaloba je důvodná pro nezákonnost napadeného rozhodnutí nebo pro vady řízení, rozhodnutí zruší a věc vrátí žalovanému k dalšímu řízení. Přitom je správní orgán vázán právním názorem soudu vysloveným v zrušujícím rozhodnutí. Prováděl-li soud sám dokazování ve věci, zahrne správní orgán tyto důkazy mezi podklady pro nové rozhodnutí. Podle okolností může soud zrušit i rozhodnutí správního orgánu nižšího stupně, které předcházelo napadenému rozhodnutí.³⁰² Zrušením výroku o vyvlastnění pozbývají platnosti i výroky o náhradě za vyvlastnění.³⁰³

Soud meritorně zamítne žalobu, dospěje-li k závěru, že žaloba není důvodná.³⁰⁴ Proti pravomocnému rozhodnutí soudu může být podána kasační stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu podle obecné úpravy.

2. Žaloba proti výroku o náhradě za vyvlastnění

²⁹⁷ § 73 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb.

²⁹⁸ Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 12. 2003, č. j. 7 A 115/2002-67.

²⁹⁹ § 46 zákona č. 150/2002 Sb.

³⁰⁰ § 47 zákona č. 150/2002 Sb.

³⁰¹ § 75 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb.

³⁰² § 78 zákona č. 150/2002 Sb.

³⁰³ § 28 odst. 2 zákona č. 184/2006 Sb.

³⁰⁴ § 78 odst. 7 zákona č. 150/2002 Sb.

Soudní ochrana proti výrokům o náhradě za vyvlastnění je prováděna civilními soudy v občanském soudním řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu o soukromoprávním vztahu podle části páté občanského soudního řádu. Přičemž vyvlastňovacím zákonem je stanovena zvláštní příslušnost krajských soudů k projednání věci v prvním stupni.³⁰⁵

2.1. Účastníci řízení

Aktivní legitimaci k podání žaloby má ten, kdo tvrdí, že byl dotčen na svých právech rozhodnutím správního orgánu, kterým byla jeho práva nebo povinnosti založená, zrušená, změněná, určená nebo zamítnutá.³⁰⁶ Ve smyslu žaloby směřující proti výroku o náhradě za vyvlastnění žalobcem může být vyvlastňovaný, vyvlastnitel nebo třetí osoba, jejíž právo vyvlastněním zaniká, přitom žaloba musí být podána do třiceti dnů od právní moci rozhodnutí o vyvlastnění, prominutí zmeškání této lhůty je ze zákona vyloučeno.³⁰⁷

Účastníky soudního řízení jsou žalobce a ti, kteří byli účastníky vyvlastňovacího řízení. Ačkoliv správní orgán není účastníkem soudního řízení, soud si v rámci přípravy od něho vyžádá potřebné spisy, doručí mu stejnopis žaloby a umožní mu, aby se k žalobě písemně vyjádřil.

2.2. Odkladný účinek

Podání žaloby nemá odkladný účinek na právní moc ani na vykonatelnost rozhodnutí, přitom soud může na žádost žalobce odložit do právní moci rozhodnutí o žalobě jak vykonatelnost, tak i právní moc rozhodnutí správního orgánu, za podmínek stanovených zákonem.³⁰⁸

2.3. Projednání žaloby a rozhodnutí o ní

Pro projednání žaloby se uplatní obecná úprava civilního soudnictví ukotvená v občanském soudním řádu. Soud není vázán skutkovým stavem, zjištěným správním orgánem, avšak soud může vzít za svá skutková zjištění

³⁰⁵ § 28 odst. 1 zákona č. 184/2006 Sb.

³⁰⁶ § 246 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb.

³⁰⁷ § 28 odst. 2 zákona č. 184/2006 Sb.

³⁰⁸ § 248 zákona č. 99/1963 Sb.

správního orgánu, přičemž není dotčena možnost zopakování důkazů provedených ve správním řízení.

Pokud soud dospěje k závěru, že správní orgán rozhodl o výroku náhrady za vyvlastnění správně, žalobu zamítne.³⁰⁹

Dospěje-li soud k opačnému závěru, rozhodne ve věci samé rozsudkem, tento rozsudek tak nahrazuje rozhodnutí správního orgánu v takovém rozsahu, v jakém je dotčeno.³¹⁰ Vyvlastňovacím zákonem je stanovena pravomoc soudu k přiznání vyšší náhrady za vyvlastnění, než byla určena správním orgánem ve vyvlastňovacím řízení. Soud, aby dospěl ke spravedlivé náhradě, *zohlední všechny okolnosti a v odůvodněných případech stanoví částku vyšší s přihlédnutím k mimořádným vlastnostem vyvlastňované nemovitosti, popřípadě k mimořádným okolnostem věci. Kromě náhrad uvedených v § 10 vyvlastňovacího zákona lze za vyvlastnění poskytnout vyvlastňovanému:*

- *částku v maximální výši 40 % z přiznané hodnoty³¹¹ za zmírnění tvrdosti vyvlastnění, zohledňující i délku vlastnictví pozemku nebo stavby více než 15 let od nabytí za úplatu,³¹²*
- *částku v maximální výši 10 % z přiznané hodnoty v případě polohy nemovitosti v zastavěném území,³¹³*
- *částku v maximální výši 10 % z přiznané hodnoty v případě polohy pozemku nebo stavby v území se zvláštní architektonickou hodnotou, případně se zvláštní historickou hodnotou³¹⁴*
- *částku v maximální výši 20 % z přiznané hodnoty v případě významu pozemku nebo stavby pro podnikatelskou činnost.³¹⁵*

Takto vymezený výčet důvodů navýšení náhrady pro vyvlastňovaného je taxativní a civilní soud je jím vázán. Proto ve vztahu k třetím osobám, jejichž práva vyvlastněním zanikají, soud nemá pravomoc k takovému navýšení. Pro případy, kdy v téže věci soud shledá více důvodů pro navýšení náhrady, současná právní věda vyslovuje názor, že navýšení za tyto jednotlivé důvody může být uplatněno kumulativně.³¹⁶

³⁰⁹ § 250i zákona č. 99/1963 Sb.

³¹⁰ § 250j zákona č. 99/1963 Sb.

³¹¹ Ceny stanovené podle § 10 odst. 1 písm. a) a § 10 odst. 4 a 5 zákona č. 184/2006 Sb.

³¹² § 28 odst. 3 písm. a) zákona č. 184/2006 Sb.

³¹³ § 28 odst. 3 písm. b) zákona č. 184/2006 Sb.

³¹⁴ § 28 odst. 3 písm. c) zákona č. 184/2006 Sb..

³¹⁵ § 28 odst. 3 písm. d) zákona č. 184/2006 Sb.

³¹⁶ Viz HANDRLICA, Jakub. *Řízení o odnětí nebo omezení vlastnických práv k nemovitostem nově*. Právní rozhledy, 2013, č. 7, s. 229–235 ISSN 1210-6410 či FRUMAROVÁ, Kateřina. *Soudní*

Závěr

Diplomová práce poskytuje náhled na úpravu vyvlastňovacího řízení a jeho specifika z pohledu správního práva, zejména na zásady koncentrace a ústnosti vyvlastňovacího řízení.

K naplnění cílů práce byla prozkoumána odborná literatura a relevantní soudní judikatura. Soudní praxe řadu dílčích otázek spojených s procesními zásadami ve vztahu k vyvlastnění a vyvlastňovacímu řízení dosud neřešila. Proto bylo nezbytné posoudit možnost aplikace jednotlivých závěrů soudů k dílčím aspektům řešené problematiky.

Při zkoumání současné právní úpravy byly zjištěny některé sporné otázky, jejichž možné řešení bylo navrženo v jednotlivých úvahách *de lege ferenda* a domněnkách o výkladu zákonných ustanovení. Vzhledem k tomu, že práce byla zaměřená na zkoumání procesních principů vyvlastnění ve světle judikatury, nebylo možné opomenout ani specifika soudní ochrany.

První kapitola byla věnována základním pojmům, neboť pro pochopení institutu vyvlastnění a jeho procesní stránky bylo nezbytně seznámit čtenáře s pojmem vlastnického práva a dílčími věcnými právy i samotným pojmem vyvlastnění. V této kapitole byly taktéž podrobně rozvedené podmínky vyvlastnění, tedy atributy, jejichž splnění je nutné pro provedení expropriace. Při zkoumání jednotlivých podmínek se dospělo k závěru, že jejich současná právní úprava zakotvená ve vyvlastňovacím zákonu není absolutně bez vad (např. problematika doručení návrhu smlouvy do zahraničí ve vztahu k subsidiární povaze použití institutu vyvlastnění či dosažení účelu vyvlastnění „jiným způsobem“). K těmto otázkám byly předloženy možnosti řešení.

Obsahem druhé kapitoly byla úprava vyvlastňovacího řízení, zejména určení věcně a místně příslušného vyvlastňovacího úřadu, postup tohoto úřadu při vedení řízení, problematika určení okruhu účastníků řízení a náhled na jejich procesní práva i na dílčí fáze procesu vyvlastnění, zejména na zahájení, průběh a ukončení vyvlastňovacího řízení.

Kapitola třetí byla věnována zásadě koncentrace ve vztahu k vyvlastňovacímu řízení. V této kapitole byl popsán smysl použití této zásady ve správním řízení a její rozdíl oproti protichůdné zásadě jednotnosti. Byl předložen

ochrana ve věcech vyvlastnění, její specifika a problematické aspekty. Bulletin advokacie, 2020, č. 6, s. 23–32. ISSN 1210-6348.

náhled na uplatnění principu koncentrace ve vyvlastňovacím řízení podle relevantní judikatury a literatury, a to jak v řízení před správním orgánem prvního stupně, tak i v řízení odvolacím. Při zkoumání právní úpravy koncentrační zásady zakotvené v zákonu o vyvlastnění bylo zjištěno, že při striktním výkladu předmětného ustanovení může docházet ke kolizi se zásadou rovnosti účastníků, o možném konformním výkladu tohoto ustanovení bylo zamýšleno v závěru této podkapitoly.

Dále byla ve třetí kapitole zkoumaná problematika vztahu koncentrační zásady k procesnímu úkonu, jímž vyvlastňovaný může požádat o rozšíření vyvlastnění. Pro vyřešení této otázky byla použita relevantní judikatura a závěry o nezbytnosti uplatnění koncentrační zásady ve spojení se zásadou rovnosti účastníků řízení, k nimž se dospělo v předchozí podkapitole.

Následující kapitola byla věnována zásadě ústnosti, která je pro správní řízení netypická. V této části práce byl předložen náhled na procesní postup uplatnění zásady ústnosti ve vyvlastňovacím řízení, zejména na nařízení jednání a uvědomění účastníků, jakož i na jejich omluvu z jednání ve světle soudní praxe. V návaznosti na zásadu ústnosti bylo popsáno uplatnění zásad veřejnosti a neveřejnosti ústního jednání. V rámci této kapitoly byl dále předložen náhled na dílčí aspekty protokolu o ústním jednání, zejména na jeho náležitosti, postup při protokolaci a možnost využití soukromě pořizovaných záznamů v případě nutnosti prokázání rozdílu mezi obsahem ústního jednání a protokolem o něm. Taktéž byl popsán institut tlumočnicka.

Poslední kapitola práce byla věnovaná soudní ochraně proti rozhodnutí o vyvlastnění. Na začátku kapitoly byla vysvětlená specifická soudní ochrana spočívající v jejím dualismu. Dále tato kapitola byla logicky rozdělená do dvou podkapitol podle toho, zda se jedná o veřejnoprávní či soukromoprávní zásah do vlastnického práva.

V první podkapitole byla podrobně rozvedena soudní ochrana proti výroku o vyvlastnění prostřednictvím žaloby proti rozhodnutí správního orgánu ve správním soudnictví. Byl zde předložen náhled na otázky žalobní legitimace, nepřijatelnosti žaloby a její náležitosti, uplatnění dispoziční zásady, lhůt pro podání žaloby a odkladného účinku včas podané žaloby, rozhodnutí soudu a jeho právních následků.

V druhé podkapitole byl předložen pohled na soudní ochranu proti výroku o náhradě za vyvlastnění prováděnou s ohledem na soukromoprávní povahu zásahu do vlastnického práva civilními soudy. V této podkapitole byly popsány dílčí

aspekty soudního řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu o soukromoprávním vztahu, ale také legitimace a vymezení účastníků řízení, projednání žaloby a způsob rozhodování o ní.

Tato práce představuje srozumitelný náhled na současný stav právní úpravy institutu vyvlastnění a aplikace jeho specifických procesních zásad, a proto lze předpokládat, že bude pro čtenáře k užítku.

Seznam literatury

Odborná literatura:

BALÍK, Stanislav a Stanislav BALÍK. *Rukověť k dějinám římského práva a jeho institucí*. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Právní učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-256-1.

DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 3. Díl třetí: Věcná práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-325-8.

FRUMAROVÁ, Kateřina, Tomáš GRYGAR, Olga POUPEROVÁ a Martin ŠKUREK. *Správní právo procesní*. V Praze: C.H. Beck, 2021. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-827-6.

GRYGAR, Tomáš, Kateřina FRUMAROVÁ, Ondřej HORÁK a Marek MASARIK. *Vyvlastnění a vyvlastňovací řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-807-5989-680.

HANÁK, Jakub. *Zákon o vyvlastnění: praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Praktický komentář. ISBN 978-80-7598-634-4.

HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 9. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2016. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-807-4006-241.

HURDÍK, Jan. *Občanské právo hmotné: obecná část, absolutní majetková práva*. 2., aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-495-4.

JEMELKA, Luboš. *Správní řád: komentář*. 6. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-751-4.

KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckovy právní učebnice. ISBN 978-807-4008-207.

LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, ISBN 978-80-7400-852-8

POTĚŠIL, Lukáš. *Správní řád: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-804-7.

STEJSKAL, Vojtěch. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-229-0.

VLACHOVÁ, Barbora. *Zákon o vyvlastnění*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, ISBN 978-80-7400-036-2

VOMÁČKA, Vojtěch. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-675-3

Odborné články:

ADAMUSOVÁ, Zuzana. *Zásada koncentrace v územním a stavebním řízení*. Právní rozhledy, 2018, č. 19, s. 674–678. ISSN 1210-6410.

BALOUNOVÁ, Jana. *Veřejný zájem jakožto podmínka pro nucené omezení vlastnického práva dle soudní judikatury*. In: *Ústavné principy v rozhodovacej praxi správných orgánov: Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislavské právnické fórum 2018*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2018, s. 30–37. ISBN 978-80-7160-480-8.

FRUMAROVÁ, Kateřina. *Odvolání proti rozhodnutí o vyvlastnění – jeho specifika i problematické aspekty*. Právní rozhledy, 2020, č. 6, s. 212–216. ISSN 1210-6410

FRUMAROVÁ, Kateřina. *Soudní ochrana ve věcech vyvlastnění, její specifika a problematické aspekty*. Bulletin advokacie, 2020, č. 6, s. 23–32. ISSN 1210-6348

HANÁK, Jakub. *Vyvlastnění z environmentálních důvodů: současný stav a perspektivy*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-8064-5.

HANDRLICA, Jakub. *Řízení o odnětí nebo omezení vlastnických práv k nemovitostem nově*. Právní rozhledy, 2013, č. 7, s. 229–235. ISSN 1210-6410.

HANDRLICA, Jakub. *Vyvlastňovací tituly podnikatelů všeužitečných děl*. Právní rozhledy, 2018, č. 2, s. 44–50. ISSN 1210-6410.

KOPECKÝ, Martin. *Uplatňování zásad jednotnosti a koncentrace ve správním řízení*. Právní rozhledy, 2007, č. 13, s. 461–465. ISSN 1210-6410.

MALAST, Jan. *K vývoji podmínek vyvlastnění v soukromém i veřejném právu (se zaměřením na požadavek subsidiarity v případě nezbytného přístupu k nemovitosti)*. Právník. č.2 Praha: Právnická jednota, 2020. s 166–185. ISSN 0231-6625.

POTĚŠIL, Lukáš. *Narizení ústního jednání o přestupku*. Právní rozhledy, 2017, č. 23–24, s. 818–823. ISSN 1210-6410.

ŠKUREK, Martin. *Zásada materiální pravdy*. In: *DNY PRÁVA 2016 – DAYS OF LAW 2016 Část IX. Deset let účinnosti správního řádu z hlediska soudní judikatury*. Brno: Masaryková univerzita, 2017, s. 204–206. ISBN 978-80-210-8560-2.

Judikatura:

Ústavního soudu:

Nález Ústavního soudu ze dne 28. 3. 1996, sp. zn. I ÚS 198/95.

Nález Ústavního soudu ze dne 19. 10. 2004, sp. zn. II.ÚS 623/02.

Nález Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 24/04.

Nález Ústavního soudu ze dne 9. 1. 2008, sp. zn. II. ÚS 268/06.

Evropského soudu pro lidská práva:

Ringeisen vs. Rakousko ze dne 16. 7. 1971, stížnost č. 2614/65.

Sporrong and Lönnroth vs. Švédsko ze dne 18. 12. 1984, stížnost č. 7152/75

Nejvyššího správního soudu:

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 10. 2003, č. j. 2 As 11/2003-164.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 12. 2003, č. j. 7 A 56/2002-54.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 3. 2004, č. j. 5 A 144/2001-59.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 12. 2005, č. j. 2 Azs 92/2005-58.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 3. 2006, č. j. 3 As 35/2005-63.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 7. 2. 2007, č. j. 3 As 63/2006-136.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 3. 2008, č. j. 9 As 64/2007-98.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 5. 2008, č. j. 2 As 16/2008-41.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 8. 2009, č. j. 4 Ads 100/2009-73.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 8. 2009, č. j. 4 Ads 114/2009-49.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13.11. 2009, č. j. 5 As 29/2009-48.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 2. 2011, č. j. 5 As 24/2010-97.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 8. 2011, č. j. 1 As 16/2011-98.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 11. 2011, č. j. 2 As 45/2010-68.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 7. 2012, č. j. 6 Ads 61/2012-15.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 4. 2015, č. j. 1 As 12/2015-30.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 5. 2015, č. j. 6 As 68/2015-32

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 4. 2016, č. j. 3 As 260/2015-58.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 4. 2017, č. j. 2 As 22/2017-57.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 5. 2017, č. j. 9 As 154/2016-31.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 11. 2018, č. j. 5 As 219/2017-28.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 3. 2019, č. j. 1 Azs 367/2018-34.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 8. 2019, č. j. 8 As 306/2018-38.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 10. 2020, č. j. 1 As 218/2019-28.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 7. 2021, č. j. 1 As 176/2019-53.
Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 12. 2003, č. j. 7 A 115/2002-67.
Usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 10. 2004, č. j. 4 As 47/2003-125.
Usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 10. 2004, č. j. 4 As 47/2003–50
Usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 5. 5. 2005, č. j. Konf 81/2004–12.
Usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 3. 2005, č. j. 6 A 25/2002-42.
Usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 3. 2011 č. j. 7 Azs 79/2009–84

Vrchního soudu:

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 5. 1994 č. j. 7 A 28/94-30.

Krajských soudu:

Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 29. 8. 2011, č. j. 42 A 1/2010-30.

Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 29. 8. 2013, č. j. 10 A 47/2013–51.

Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 23. 10. 2013, č. j. 30 A 56/2012–65.

Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 29. 3. 2012, č. j. 15 A 18/2010-88.

Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 8. 3. 2016, č. j. 46 A 20/2014-88.

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 20. 4. 2019, č. j. 30 A 16/2018–59.

Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 4. 2. 2021, č. j. 43 A 176/2018-34.

Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 18. 2. 2021, č. j. 30 A 15/2019-107.

Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 4. 2. 2021, č. j. 43 A 176/2018-34.

Právní předpisy:

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
Zákon č. 2/1969 Sb., kompetenční zákon
Rezoluce Výboru ministrů Rady Evropy ze dne 29. 9. 1977 (77) o ochraně jednotlivce ve vztahu k správním aktům.
Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči
Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy ze dne 11. 3. 1990 (80)
Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny
Sdělení č. 209/1992 Sb., Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
Zákon č. 266/1994 Sb., o dráhách
Zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích
Zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku
Zákon č. 189/1999 Sb., o nouzových zásobách ropy
Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky
Zákon č. 458/2000 Sb., energetický zákon
Zákon č. 120/2001 Sb., exekuční řád
Zákon č. 164/2001 Sb., lázeňský zákon
Zákon č. 254/2001 Sb., vodní zákon
Zákon č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb.
Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní
Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád
Zákon č. 127/2005 Sb., zákon o elektronických komunikacích
Zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon
Zákon č. 183/2006 Sb., stavební zákon
Zákon č. 184/2006 Sb., o vyvlastnění
Zákon č. 416/2009 Sb., liniový zákon
Zákon č. 405/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 184/2006 Sb., o vyvlastnění, zákon č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, a zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury
Zákon č. 256/2013 Sb., katastrální zákon
Zákon č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech
Listina základních práv Evropské unie 2012/C 326/02

Zákon č. 403/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikací, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony
Zákon č. 283/2021 Sb., stavební zákon

Důvodové zprávy:

Důvodová zpráva k zákonu č. 184/2006 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 403/2020 Sb.

Resumé

This diploma thesis is about expropriation and expropriation proceedings. The goal of diploma thesis is to provide insights into the legal regulation of expropriation proceedings with a special focus on specific procedural principles and its sub-aspects in sight of relevant court practice and of course to acquaint the reader with specifics of judicial protection against expropriation acts.

The diploma thesis is divided into five chapters. Each chapter pays attention to sub-aspects of expropriation institutes.

The First chapter is devoted to basic law terms which are used in connection with expropriation issues. As well as the individual attributes of expropriation, the fulfillment of which is essential for the issuance of the expropriation act.

The Second chapter relates to expropriation procedures. In particular, the definition of the administrative body competent to carry out the expropriation act, the issue of determining the circle of participants in the proceedings and its procedural rights. Commencement and termination of expropriation cases.

Chapter three presents an insight into the tenet of concentration in relation to expropriation proceedings. Sub-aspects of the legal regulation of such principles, its application both in proceedings before an administrative body of the first instance and in appeal proceedings are discussed in the light of relevant court cases.

The Fourth Chapter examines atypical for administrative proceedings principles of orality, which are obligatory in expropriation proceedings. In this part are discovered sub-questions which relate to oral proceedings. In particular the application of principles of public and private proceedings, notifications about proceeding for participants, excuses from proceedings, proceeding protocols, which language is used during proceedings and issues of providing an interpreter.

The Fifth chapter describes specifications of judicial protection against expropriation acts based on its dualism. Presents some insights into judicial reviews of expropriation acts and its sub-aspects in the administrative jurisdiction courts. In particular the procedural legitimacy, lawsuit requirements and its admissibility or suspensive effects, judgements and its law consequences. Also, this chapter describes judicial protection against compensational acts for expropriation made in the civil jurisdiction courts. In particular the definition of participants, trials and specifics of final decisions about it.